

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7
พระสังฆาธิการ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

พระครูวิมลปรากฏ ถาวรพา

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
กลุ่มวิชาการบริหารทั่วไป
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
มิถุนายน 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

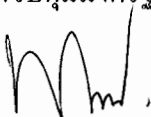
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์ และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ พระครูวิมลปกาศกร ถาวรพา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

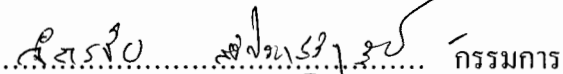
(ดร.ชิตพล ชัยมะดัน)

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานงานนิพนธ์

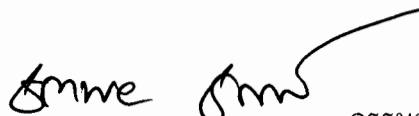

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต)

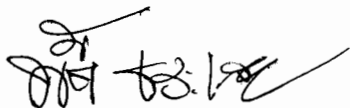
(ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

..... กรรมการและเลขานุการ

(ดร.ชิตพล ชัยมะดัน)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจน์ย์ ธารเสนา)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัพปุริสธรรม 7 พระสังฆาธิการอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ดร.ชิตพล ชัยมะดัน อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต และ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์ คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานงานนิพนธ์ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจแก้ไข และวิจารณ์ งานนิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ รวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังได้รับความอนุเคราะห์จากพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่อำเภออรัญประเทศ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ทำให้งานนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณรวมทั้งพี่ ๆ น้อง ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้วิจัย เสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของงานนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแต่ บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาจนตราบนานเท่านานนี้

พระครูวิมลภากร ถาวรพา

58930190: กลุ่มวิชา: การบริหารทั่วไป; รป.ม. (การบริหารทั่วไป)

คำสำคัญ: ความคิดเห็น/ภาวะผู้นำ/หลักสัปปริสธรรม 7 พระสังฆาธิการ

พระครูวิมลปภากร ถาวรพา: ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 พระสังฆาธิการ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (OPINIONS TOWARDS LEADERSHIP BASED ON 7 SAPPURISA DHAMMA PRINCIPLES AMONG BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICIALS IN AMPHOE ARANYAPRATHET, SA KAEO PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: ชิตพล ชัยมะดัน, ปร.ด. 94 หน้า. ปี พ.ศ. 2559

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ 2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 296 รูป เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One-way ANOVA

ผลการวิจัยความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นราย พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านธัมมัญญาตา ด้านอรรถัญญาตา ด้านปุคคลปโรปรัชญาตา ด้านอรรถัญญาตา ด้านปริสัญญาตา ด้านกาลัญญาตา และด้านมัตตัญญาตา ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางเปรียญธรรม และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการไม่แตกต่างกัน

58930190: MAJOR: GENERAL ADMINISTRATION; M.P.A.

(GENERAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: PUBLIC OPINIONS/ LEADERSHIP/ 7 SAPPURISA DHAMMA PRINCIPLES/
BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICIALS

SAKSIT THAWONPHA: OPINIONS TOWARDS LEADERSHIP BASED ON 7
SAPPURISA DHAMMA PRINCIPLES AMONG BUDDHIST ECCLESIASTICAL
OFFICIALS IN AMPHOE ARANYAPRATHET, SA KAEO PROVINCE. ADVISOR:
CHITTHAPOL CHAIMADAN, Ph.D. 94 P. 2016.

The purpose of this study was twofold. First, it aimed at examining a level of opinions towards leadership based on 7 Sapparisā Dhamma principles among Buddhist ecclesiastical officials in Amphoe Aranyaprathet, Sa Kaeo Province. Also, this study attempted to compare the level of opinions towards leadership based on 7 Sapparisā Dhamma principles among these Buddhist ecclesiastical officials as classified by age, number of years in monkhood, number of years in secular studies, educational level in religious studies, educational level of Buddhist dhamma, and position. The subjects participating in this study were 296 monks residing in the temples in Amphoe Aranyaprathet, Sa Kaeo Province. The data were collected by a questionnaire. The statistical tests used to analyze the collected data included frequency, percentage, means, standard deviation, and One-way ANOVA.

The results of this study revealed that level of opinions towards leadership based on 7 Sapparisā Dhamma principles among the monks in Amphoe Aranyaprathet, Sa Kaeo Province was found at a high level. Specifically, the principle of Sapparisā Dhamma in relation to Dhammannuta was rated the highest, followed by the principles of Sapparisā Dhamma relating to Attannuta, Puggalannuta, Parisannuta, Kalannuta, and Mattannuta, respectively.

Finally, based on the results from the comparisons, there were no statistically significant differences in the level of opinions towards leadership based on 7 Sapparisā Dhamma principles among the monks with different age, number of years in monkhood, number of years in secular studies, educational level in religious studies, educational level of Buddhist dhamma, and position.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	11
แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ.....	14
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสงฆ์	21
ข้อมูลทั่วไปของวัดในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เกณฑ์การแปลผล	47
4 ผลการวิจัย	48
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสรธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว	51
ผลการทดสอบสมมติฐาน	60
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
สรุปผลการวิจัย.....	68
อภิปรายผล	70
ข้อเสนอแนะ.....	73
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	80
ภาคผนวก ก	81
ภาคผนวก ข.....	87
ภาคผนวก ค	91
ประวัติย่อของผู้วิจัย	94

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายชื่อผู้บริหารคณะสงฆ์อำเภอรัฐประเทศ	32
2	จำนวนวัดของแต่ละตำบล ในเขตอำเภอรัฐประเทศ	32
3	สรุปตัวแปรต้นที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำ หลักธรรม สัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว	40
4	การอ้างอิงข้อมูลของตัวแปรตามที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว	41
5	พระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 349 รูป	43
6	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม.....	51
8	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลัก สัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านสัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้จักหลักเกณฑ์ และระเบียบการบริหารงาน	52
9	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านอัตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล รู้ความมุ่งหมาย รู้จักเป้าหมายหรือประโยชน์ ของงาน.....	53
10	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว อัตตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักหน้าที่หรือตำแหน่งของตน	55
11	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านมัตตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม หลักสัปปุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านกาลัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม	57
13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม หลักสัปปุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านปริสัญญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสม กับชุมชน.....	58
14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม หลักสัปปุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านบุคคल्पโรปริญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักบุคคลความแตกต่างของบุคคล และการเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถ	59
15 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ โดยจำแนกตามอายุ.....	60
16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	60
17 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ โดยจำแนกตามพรรษา.....	61
18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มพรรษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	62
19 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ โดยจำแนกตามการศึกษาทางโลก.....	62
20 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางโลก ของผู้ตอบแบบสอบถาม	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
21 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ โดยจำแนกตามการศึกษาทางธรรม	63
22 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางธรรม ของผู้ตอบแบบสอบถาม	64
23 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ โดยจำแนกตามการศึกษาทางเปรียญธรรม	65
24 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางเปรียญธรรม ของผู้ตอบแบบสอบถาม	65
25 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ โดยจำแนกตามตำแหน่ง	66
26 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม	66
27 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว	67

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนาโดยบทบาทของพระพุทธศาสนานั้น ได้มีต่อเนื่องมาตั้งแต่สุโขทัยคั้งนั้นพระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีบทบาทในการกล่อมเกลาคจิตใจและอบรมคุณลักษณะนิสัยอันดีงามให้กับผู้คนในสังคม ตลอดจนการให้ความอนุเคราะห์ที่เกี่ยวกับการบริหารสาธารณะตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาให้กับสังคมให้แก่ประเทศมาแล้วเป็นอย่างดีนอกจากนี้พระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญสูงมากต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านพร้อมกับการพัฒนาชุมชนกล่าวคือบทบาทในการเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่ชาวบ้านแล้วพระสงฆ์ยังให้การศึกษากับบุตรหลานของชาวบ้าน โดยการสั่งสอนและอบรมคุณธรรมและจริยธรรมรวมทั้งช่วยสอนหนังสือแก่นักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ การสงเคราะห์ชาวบ้านที่ยากจนการสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ที่เป็นส่วนรวมของประชาชนการรักษาผู้ป่วยตามความสามารถของแต่ละท่าน การให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพหรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและแก้ไขปัญหาคบครัวให้กับชาวบ้าน เป็นต้น

ในสังคมไทยมีการยอมรับนับถือพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและเป็นศูนย์รวมความเคารพนับถือ เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้ประพฤดิธรรมมีความบริสุทธิ์และเป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตนเพื่อผลประโยชน์ ของประชาชน โดยบริสุทธิ์ใจและที่สำคัญที่สุด คือเชื่อว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ เหนือกว่าชาวบ้านสามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ทั้งนี้ความศรัทธาและความสัมพันธ์ของชาวบ้านไทยที่มีต่อพระสงฆ์นั้นส่งผลให้พระสงฆ์ต้องเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยและสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันโดยถือว่าเป็นหน้าที่หนึ่งของพระสงฆ์ตามพุทธคำรัสของสมเด็จพระบรมศาสดาที่ตรัสกับพระสาวกที่ส่งไปประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลายเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” และดังที่พระราชาวมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต) ได้แจกแจงหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้ว่า “หน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์วัดและพระสงฆ์ จึงถือว่าเป็นศูนย์กลางเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาด้านต่าง ๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดีเปรียบประดุจเหมือนตะเกียงให้แสงสว่าง

เป็นประโยชน์แก่ผู้คนเป็นตะเกียงทางจิตวิญญาณของชาวบ้านเพราะฉะนั้น

พระสงฆ์ จึงเป็นผู้นำการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายทั้งปวงทั้งภายในวัดและภายนอกวัด ด้วยหลักความถูกต้องดีงามและได้ประโยชน์สูงสุดสร้างความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นต่อ วัดวาอารามและเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ภาวะผู้นำ ของพระสงฆ์ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศและจะต้องมีคุณลักษณะ คือ ผู้นำ ต้องมีคุณสมบัติเช่นมีสติปัญญาความดีงามความรู้ความดีงามและความสามารถของบุคคลที่ชักนำ ให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากัน ไปสู่จุดหมายที่ดีงามและลักษณะผู้นำที่มีคุณภาพ ต้องประกอบด้วยหลักประการ คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูงตลอดจนต้องมีประสิทธิภาพที่ดี ตามแนวทางของหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาคนและสังคม ต่อไปสมดังที่พระเจ้าพรหมคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำพระมงคลเทมุนี (สด จนฺทสโร) ได้กล่าว แก่ศิษยานุศิษย์ว่าวัดจะเจริญดีมีความมั่นคงมีการพัฒนาและมีสันติสุขแก่วัดและสังคมก็ด้วยเหตุ ปัจจัย ได้แก่ มีสมภารดี คือ มีพระสงฆ์ หรือพระอุปัชฌาย์อาจารย์ผู้นำ ผู้ใฝ่อบรมคนตามพระธรรม วินัยดี ตั้งตนอยู่ในคุณอันสมควรมีสติปัญญาสามารถปกครองพัฒนาดูแลรักษาพระภิกษุสามเณรใน วัดให้ปฏิบัติในพระธรรมวินัยดี มีธรรมดี คือ มีการศึกษาอบรมทั้งปริยัติสัทธรรมปฏิบัติสัทธรรม คือ ปฏิบัติไตรสิกขาดีเพื่อความถึงปฏิเวธสัทธรรม มีพระดีมีเจดีย คือ ปุชนิยัตถุสำคัญ ได้แก่ พระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์และแม่รูปเหมือนของบูรพาจารย์ทรงคุณธรรมสูง และมีวัดดี คือมีบริเวณวัดที่จัดเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สงบร่มรื่น สบายเหมาะแก่ที่จะเป็น ศูนย์กลาง ในการพัฒนาชุมชนผู้ประสงค์ศึกษาหาความรู้มาบำเพ็ญกุศลคุณความดี ได้แก่ ทาน กุศล คิด กุศล และภาวนากุศล ให้เกิดความสงบสุขทางใจในปัจจุบันสังคมไทย ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากรัฐบาลต้องการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองเหมือนกับประเทศที่พัฒนา ก้าวหน้า แล้วสำหรับการพัฒนาที่ผ่านมา นั้น รัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา จากส่วนกลางและมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ข้าราชการเป็นผู้ดำเนินการแผนงานและ โครงการ ที่นำเสนอ เพื่อดำเนินการจึงมักสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางของรัฐบาลเป็นสำคัญ โดยขาดความสนใจถึงข้อเท็จจริงว่าแผนงานหรือ โครงการพัฒนาชนบทต่าง ๆ นั้น จะสอดคล้องกับ ความต้องการ และเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจ ที่แผนพัฒนาของรัฐบาลแต่ละยุคสมัยที่ผ่านมาได้ส่งผลให้ชาวบ้านไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ในปัจจุบันและผลที่เกิดขึ้น ก็คือ การพัฒนาที่ประเทศไทยได้ตามรอยการพัฒนาของประเทศ ทางตะวันตกทำให้อาชญากรรมยาเสพติดโสเภณีความยากจนการคอร์รัปชันการเพิ่มขึ้น ของประชากรอย่างรวดเร็วคนอพยพเข้าเมืองชุมชนล่มสลาย ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มมากขึ้น และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ด้วยเหตุนี้ ภาวะผู้นำของพระสงฆ์นั้น มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติหน้าที่ ศาสนกิจและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานเพราะพระสงฆ์ นอกจากจะมีความรู้ความสามารถ มีบารมีและคุณธรรมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแล้วจะต้องมีรูปแบบผู้นำที่มีประสิทธิผลสูง ซึ่งเป็นปัจจัย สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการศึกษาของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ได้บังคับบัญชา และพฤติกรรมยอมรับนับถือการให้ความอุปถัมภ์บำรุงในกิจการของวัดจากพุทธศาสนิกชน พระสงฆ์นั้น นอกจากจะเป็นผู้นำของวัดแล้วยังได้ชื่อว่า “เป็นผู้นำทางวิญญาณ” ของประชาชน ในถิ่นนั้น ๆ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน โดยที่แบบผู้นำของพระสงฆ์เป็น เครื่องชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติศาสนกิจมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ดังจะเห็นได้ว่าบางวัดพระสงฆ์ การตัดสินใจในดำเนินงานทุกอย่างด้วยตนเองไม่ปรึกษาหารือหรือไม่ยอมรับฟังความคิดของคณะสงฆ์ และกรรมการวัดเพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำแบบเผด็จการ (Autocrat) ย่อมไม่ได้รับความเชื่อถือ และความร่วมมือจากคณะสงฆ์และกรรมการวัดเท่าที่ควรทำให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิผลต่ำ บางวัดพระสงฆ์ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินงานใด ๆ มีการประชุมปรึกษาหารือกับคณะสงฆ์ และกรรมการวัดก่อนยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีความเห็นแตกต่างกันไม่สามารถตกลงกันได้ก็ถกเถียงขัดแย้งมากเป็นหลักในการดำเนินงาน การปฏิบัติศาสนกิจมุ่งงานมุ่งความสัมพันธ์และมีแนวทางในการนำและพัฒนาวัดและชุมชนเป็นไป ในทิศทางใดมีวิธีการกลยุทธ์ในการพัฒนาวัดและชุมชนให้เจริญรุ่งเรืองมีความสันติสุข และเกิดความพัฒนาอย่างมั่นคงต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ของชุมชนต่อไป

ภาวะผู้นำนั้น พูดด้วยภาษาชาวบ้าน แปลง่าย ๆ ก็คือ “ความเป็นผู้นำ” นั่นเอง คนเรานั้น มาอยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นสังคม แต่ที่เราพูดว่าอยู่รวมกันนั้น ความจริง ถ้าดูลึกลงไปจะเห็นว่าตัวคนร่วมกันจริง แต่มักจะรวมกันแค่เพียงภายนอก ส่วนข้างในนั้นค่อนข้าง จะกระจัดกระจายที่ว่ากระจัดกระจาย ก็คือ มีความแตกต่างกันหลายอย่างหลายประการ ต่างจิต ต่างใจ ต่างความรู้สึก ต่างความนึกคิด ต่างความต้องการ ต่างความรู้ ความสามารถ ต่างระดับ ของการพัฒนาเป็นต้น เมื่อมีความแตกต่างและกระจัดกระจายอย่างนี้ก็มีปัญหาว่า ทำอย่างไร จะให้คนทั้งหลายประสานกัน ทำการทำงานต่าง ๆ ไปด้วยกันได้ และพากันไปด้วยดี ให้ผ่านพ้นภัย อันตราย อุปสรรค ข้อขัดข้องทั้งหลาย ดำเนินไปจนบรรลุถึงประโยชน์สุข หรือความสำเร็จที่เป็น จุดหมาย ที่ว่านี้ก็หมายความว่า เราต้องการเครื่องมือหรือสื่อที่จะมาช่วยประสานให้คนทั้งหลาย รวมกันหรือร่วมกัน ทั้งรวมกันอยู่และร่วมกันทำ เพื่อจะให้อยู่กันด้วยดี และทำการด้วยกัน ได้ผลบรรลุจุดหมาย ประสบความสำเร็จ เมื่อพูดอย่างนี้ ก็มีคำตอบง่าย ๆ ว่าเรา “ต้องการผู้นำ” นั่นเอง และเมื่อพูดตามสภาพของสังคมมนุษย์อย่างนี้ ก็จะได้ความหมายของผู้นำว่า คือบุคคลที่จะ

มาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งใจ ที่ว่าพากันไป ก็ให้พากันไปด้วยดีนั้น หมายความว่าไป โดยสวัสดิ หรือโดยสวัสดิภาพ ผ่านพ้นภัยอันตรายอย่างเรียบร้อยและเป็นสุข เป็นต้น แล้วก็บรรลุถึงจุดหมายที่ตั้งใจ ซึ่งขอเดิมอีกหน่อยว่า “โดยถูกต้องตามธรรม” ข้อหลังบางที่เราอาจจะมองข้าม เราอาจจะนึกแต่เพียงว่าให้บรรลุจุดหมายที่เราต้องการก็แล้วกัน จุดหมายนั้น ถ้าไม่ตั้งใจและไม่เป็นไปโดยถูกต้องตามธรรม ก็จะไม่ใช่ประโยชน์สุขที่แท้จริงซึ่งมันคงยั่งยืน แม้ว่าจุดหมายนั้นตามปกติเราย่อมต้องการสิ่งที่เป็นประโยชน์สุข แต่ประโยชน์สุขที่แท้ก็คือสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หมายความว่า เป็นความจริงความแท้ ความถูกต้อง และได้มาโดยธรรม เหมือนอย่างว่า ถ้าเป็นผู้นำคือหัวหน้าใจ นำหมู่ใจ ไปปล้นสำเร็จ ได้สิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์มา อย่างนี้ก็ไม่ถูกต้องตามธรรม เพราะไม่เป็นผลดีแก่ชีวิตแก่สังคมและแก่โลก หรือพาพวกไปทำสิ่งที่เป็นอบายมุขได้สำเร็จ พวกที่ไปด้วยกันทั้งหมดอาจจะ สนุกสนานบันเทิงใจ และคนอื่นก็เหมือนจะไม่เดือดร้อนอะไร แต่ไม่เป็นผลดีแก่ชีวิตของตัวเองเลย ก็ไม่เป็นภาวะผู้นำที่กำลังพูดถึงนี้ เพราะฉะนั้น จะต้องถูกต้องตามธรรมด้วย โดยนัยนี้ ภาวะผู้นำ ก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกัน และพากัน ไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจ ดังที่กล่าวข้างต้นนั้น เมื่อพูดถึงผู้นำอย่างนี้ จะเห็นว่ามียุคประกอบหลายอย่างในความเป็นผู้นำ หมายความว่า คุณสมบัติของผู้นำมีหลายอย่างหลายด้าน แยกไปตามสิ่งที่ผู้นำจะต้องเกี่ยวข้อง คือ ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการที่จะไปเกี่ยวข้องหรือปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น ทุกอย่างให้ถูกต้องและได้ผลดี องค์ประกอบเหล่านั้น คือ

1. ตัวผู้นำ จะต้องมีความสมบูรณ์ภายในของตนเอง เป็นจุดเริ่มและเป็นแกนกลางไว้
2. ผู้ตาม โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับผู้ตาม หรือเราอาจจะไม่เรียกว่า “ผู้ตาม” ในพุทธศาสนาก็ไม่ได้นิยมใช้คำว่า ผู้ตาม เราอาจจะใช้คำว่า “ผู้ร่วมไปด้วยดี”
3. จุดหมาย โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับจุดหมายเช่นจะต้องมีความชัดเจน เข้าใจถ่องแท้ และแน่วแน่ในจุดหมาย เป็นต้น
4. หลักการและวิธีการ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับหลักการ และวิธีการที่จะทำให้สำเร็จผลบรรลุจุดหมาย
5. สิ่งที่จะทำโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งที่จะทำ
6. สถานการณ์ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม หรือสิ่งที่จะประสบซึ่งอยู่ภายนอก ว่าทำอย่างไรจะผ่านไปได้ด้วยดี ในท่ามกลางสังคม สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่ประสบ เช่น ปัญหา เป็นต้น นี่คือ องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้นำที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติที่จะทำให้เป็น ผู้พร้อมที่จะปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น ได้อย่างถูกต้องบังเกิดผลดี

พระสังฆาธิการ เป็นคำร่วมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ. 2506 จนถึงปัจจุบัน โดยมีกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2506) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสงฆ์ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า “พระคณาธิการ” มาเป็น “พระสังฆาธิการ” ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์ รวมคำว่า “พระ” “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น “พระสงฆ์ธิการ” แปลตามรูปศัพท์ว่า “พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์” “พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง” ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่าหมายถึง “พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์” มีตำแหน่ง ประกอบด้วย (1) เจ้าคณะใหญ่ (2) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค (3) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด (4) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ (5) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล และ (6) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส โดยที่ “พระสังฆาธิการ” เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน คือ บริหารการคณะสงฆ์และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน 4 องค์การเดิม แต่มิได้จัดเป็นองค์การ ซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์การนั้น ๆ เปลี่ยนเรียกว่า “การ” กล่าวคือ (1) การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิม คือ งานในองค์การปกครอง) (2) การศาสนศึกษา (เดิม คือ งานในองค์การศึกษา) (3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิม คืองานในองค์การเผยแผ่) (4) การสาธารณูปการ และ (5) เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ จากลักษณะงานที่เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ดังกล่าวมานี้ จึงเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการที่ต้องปฏิบัติทั้งต่อคณะสงฆ์และชุมชน ซึ่งพระสังฆาธิการ ที่มีภาวะผู้นำเป็นสิ่งนำทางในการปฏิบัติงานย่อมจะนำพาชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี

ดังนั้น จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยในฐานะเป็นพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จึงสนใจศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่องความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสรธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วเพื่อต้องการศึกษาว่าในปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วนั้น มีภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของความเป็นผู้นำมากน้อยแค่ไหน มีแนวทางในการนำและพัฒนาวัดและชุมชนเป็นไปในทิศทางใดมีวิธีการกลยุทธ์ในการพัฒนาวัดและชุมชนให้เจริญรุ่งเรืองมีความสันติสุขและเกิดความพัฒนาอย่างมั่นคงต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทพ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทพ จังหวัดสระแก้วจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

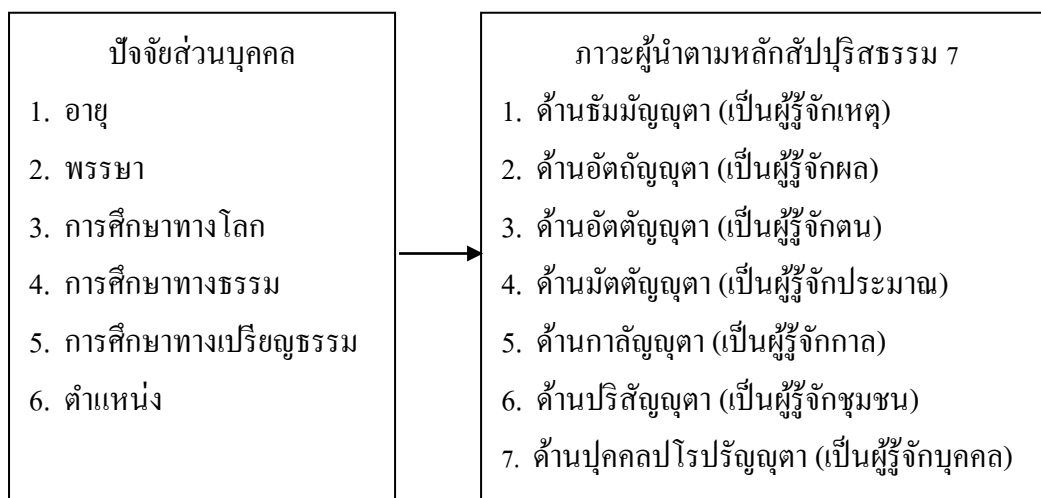
- สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 5 พระสงฆ์การศึกษาทางเปรียญธรรมที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 6 พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดภาวะผู้นำตามหลัก ตามหลักสัปปริสธรรม 7 (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2546) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent variables)

ตัวแปรตาม (Dependent variables)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. ทำให้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งทำการศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เนื้อหาครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วตามหลัก ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ประกอบด้วย

1. ด้านธัมมัญญา (เป็นผู้รู้จักเหตุ)
2. ด้านอรรถัญญา (เป็นผู้รู้จักผล)
3. ด้านอัตตัญญา (เป็นผู้รู้จักตน)
4. ด้านมัตตัญญา (เป็นผู้รู้จักประมาณ)

5. ด้านกัลยัญญา (เป็นผู้รู้จักกาล)
6. ด้านปริสัจญญา (เป็นผู้รู้จักชุมชน)
7. ด้านปุคคลปโรปริญญา (เป็นผู้รู้จักบุคคล)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 349 รูป (ข้อมูลบัญชีสำราจวัดและพระภิกษุ สามเณร สำนักงานเจ้าคณะอรัญประเทศ ณ วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2559)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาระหว่างเดือนมกราคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บน ความแน่นอน หรือความรู้อื่นแต่แท้จริง แต่จะตั้งอยู่ในจิตใจ ความเห็นและการลงความเห็นของแต่ละบุคคลที่น่าจะเป็นจริงหรือน่าจะตรงตามที่ได้คิดไว้

ภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของส่วนบุคคลของบุคคลที่ทำหน้าที่ในการ บริหารงานโดยในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง คุณสมบัติของพระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น พระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สามารถชักนำคนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งตามหลักสัปปริสธรรม 7

หลักสัปปริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติ ของคนดี ธรรมของผู้ดี สัปปริสธรรม มีบรรยายไว้หลายลักษณะ ประกอบด้วย

1. ด้านธัมมัญญา หมายถึง เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้จักหลักเกณฑ์และระเบียบการ บริหารงาน กฎระเบียบ ขั้นตอนการทำงาน และหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมถึง การรู้จักวางแผน และจัดทำนโยบายที่สอดคล้องการบริหารคณะสงฆ์

2. ด้านอรรถัญญา หมายถึง เป็นผู้รู้จักผล รู้ความหมาย รู้จักเป้าหมายหรือประโยชน์ ของงานกล่าวคือ การที่พระสงฆ์เป็นผู้รู้จุดหมายเป้าหมายในการทำงาน เป็นผู้มีความอดทน มั่นมั่นการแก้ไขปัญหา สามารถใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานและเป็นนักพัฒนาโครงการ กิจกรรมบริหารงานของคณะสงฆ์

3. ด้านอรรถัญญา หมายถึง รู้จักหน้าที่ตำแหน่งของตน กล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการ เป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ และเสียสละ

4. ด้านมัตตัญญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี พอดีกล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่กำหนดแผนหรือ นโยบายหรือ โครงการสอดคล้องกับทรัพยากร ทางการบริหารที่มีอยู่บริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า รู้จักการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อย่างเหมาะสม

5. ด้านกาลัญญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมกล่าวคือพระสังฆาธิการ เป็นผู้รู้จักทำนโยบายหรือโครงการที่เหมาะสมกับจังหวะและสามารถจัดลำดับความสำคัญ ของปัญหาก่อนหลังได้ดีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อการบริหาร จัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด

6. ด้านปริสัญญูตา หมายถึง ความรู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสมกับ ชุมชนกล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดี งามมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นผู้ประสานงานที่ดีกับองค์กรและมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน

7. ด้านบุคคลปโรปริญญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความแตกต่างของบุคคล และการเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถกล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มี ความสามารถในการบริหารงานบุคคล ให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรง ตำแหน่งที่เหมาะสมสื่อสารและประสานงานกับผู้บังคับบัญชาได้ดีและเอาใจใส่และสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชา

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส เป็นต้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการและเพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
 - 1.1 ความหมายของความคิดเห็น
 - 1.2 ประเภทของความคิดเห็น
 - 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็น
 - 1.4 การวัดความคิดเห็น
2. แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ
 - 2.1 ความหมายของผู้นำ
 - 2.2 ความหมายของภาวะผู้นำ
 - 2.3 การเกิดภาวะผู้นำ
 - 2.4 บทบาทหน้าที่ของผู้นำ
 - 2.5 คุณลักษณะของผู้นำ
 - 2.6 รูปแบบของผู้นำ
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสงฆ์
 - 3.1 ความหมายของพระสังฆาธิการ
 - 3.2 บทบาทของหน้าที่ของพระสังฆาธิการ
 - 3.3 หลักสัปปริสธรรม 7
 - 3.4 หลักแห่งพรหมวิหาร 4
 - 3.5 ทศพิธราชธรรม 10 ประการ
4. ข้อมูลทั่วไปของวัดในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1. ความหมายของความคิดเห็น

Webster (1968, p. 1254) ได้ให้ความหมายว่าความคิดเห็นคือความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอนหรือความรู้อันแท้จริง แต่จะตั้งอยู่ในจิตใจความเห็นและการลงความเห็นของแต่ละบุคคลที่น่าจะเป็นจริงหรือน่าจะตรงตามที่คิดไว้

จำลอง เงินดี (2534, หน้า 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคนแต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเจ้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2534, หน้า 78) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรนั้นเป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2532, หน้า 25) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งวิจรรณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 236) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง เป็นข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาและความคิดประกอบ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม

สุชา จันท์ธรม (2520, หน้า 103-104) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเช่นเดียวกับทัศนคติ ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปคนเราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป และความคิดเห็นก็เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ

2. ประเภทของความคิดเห็น

Remmer (1954, pp. 6-7) กล่าวว่าความคิดเห็นมี 2 ประการด้วยกัน คือ

1. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด-เชิงลบสุด (Extreme opinion) เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรัก จนหลงทิศทางลบสุด ได้แก่ ความรังเกียจ ความคิดเห็นนี้รุนแรงเปลี่ยนแปลงยาก

2. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive contents) การมีความเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็น

การแสดงความคิดเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละคนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแม้เป็นเรื่องเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไปและอาจแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่ได้รับมาจามีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็น Oskamp (1977, pp. 119-133) ได้สรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็นดังนี้

3.1 ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย (Genetic and physiological factors)

เป็นปัจจัยตัวแรกที่ไม่ค่อยจะได้พูดถึงมากนัก โดยมีการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านพันธุกรรม จะมีผลต่อระดับความก้าวร้าวของบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อการศึกษา เจตคติ หรือความคิดเห็นของบุคคลนั้น ๆ ได้ ปัจจัยด้าน ร่างกาย เช่น อายุ ความเจ็บป่วย และผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดจะมีผลต่อความคิดเห็นและเจตคติของบุคคล เช่น คนที่มีความคิดอนุรักษ์นิยมมักจะเป็นคนที่มีอายุมาก เป็นต้น

3.2 ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล (Direct personal experience) คือ บุคคล

ได้รับความรู้สึกและความคิดต่าง ๆ จากประสบการณ์โดยตรง เป็นการกระทำหรือพบเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ โดยตนเอง ทำให้เกิดเจตคติหรือความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ เช่น เด็กทารกที่แม่ได้ป้อนน้ำส้มคั้นให้ทาน เขาจะมีความรู้สึกชอบ เนื่องมาจากน้ำส้มหวาน เย็นหอมชื่นใจ ทำให้เขามีความรู้สึกต่อน้ำส้มที่ได้ทานเป็นครั้งแรกเป็นประสบการณ์ โดยตรงที่เขาได้รับ

3.3 อิทธิพลจากครอบครัว (Parental influence) เป็นปัจจัยที่บุคคลเมื่อเป็นเด็ก

จะได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และครอบครัว ทั้งนี้เมื่อตอนเป็นเด็กเล็ก ๆ จะได้รับการอบรมสั่งสอน ทั้งในด้านความคิด การตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย การให้รางวัล และการลงโทษ ซึ่งเด็กจะได้รับจากครอบครัว และจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับมา

3.2 เจตคติและความคิดเห็นของกลุ่ม (Group determinants of attitude)

เป็นปัจจัย ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นหรือเจตคติของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคคลจะต้องมีสังคมและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ความคิดเห็นและเจตคติต่าง ๆ จะได้รับการถ่ายทอด และมีแรงกดดันจากกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความคล้อยตามเป็นไปตามกลุ่มได้

3.5 สื่อมวลชน (Mass media) เป็นสื่อต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับสื่อเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ จะมีผลทำให้บุคคลมีความคิดเห็นมีความรู้สึกต่าง ๆ เป็นไปตามข้อมูลข่าวสาร

4. การวัดความคิดเห็น

การรายงานตนเองเป็นการวัดทัศนคติโดยวิธีการให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเองถึงความรู้สึกทำที่ต่อสิ่งนั้น ๆ อาจเป็นไปได้ในรูปทางบวกหรือทางลบไม่ได้แยกวัดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความคิด ความรู้สึก หรือด้านพฤติกรรม แต่จะวัดเพียง ดี-ไม่ดี สนับสนุน-คัดค้าน เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย มาตรฐานวัด ทัศนคติแบบนี้แบ่งออกได้หลายประเภท เช่น มาตรฐานวัดของลิเคิร์ต (Likert-type scales) ได้สร้างมาตรวัดทัศนคติโดยพัฒนามาจากของ Thurstone มีข้อความทั้งบวกและทางลบปะทะกัน ส่งไปให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าข้อความใดตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่จากการใช้มาตรวัดแบบนี้มักจะพบว่า ผู้ตอบที่ช่อง ไม่มีความเห็นเป็นส่วนมาก จึงมีการใช้คำว่า เห็นด้วยเพียงเล็กน้อย และไม่เห็นด้วยเพียงเล็กน้อย แทนคำว่าเฉย ๆ เพื่อให้สามารถวัดความเห็นของผู้ตอบได้ การสังเกตพฤติกรรม การสังเกตพฤติกรรมภายนอกของบุคคลเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงทัศนคติของบุคคลได้ ซึ่งอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ประกอบด้วยเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายเพิ่มเติม และนอกจากนั้น อาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ ต่อไปนี้ เพื่อวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น ได้แก่

1. การใช้วิธีการกึ่งสะท้อนภาพ เช่น การใช้ผู้ถูกศึกษาบรรยายภาพที่มองเห็นไม่ชัดเจน หรือใช้เติมคำ หรือข้อความ หรือให้พูดคำใดคำหนึ่งทีนึกขึ้นได้ทันทีหลังจากที่เสนอคำที่ต้องการวัด
 2. ผลการทำแบบทดสอบแบบปรนัย คือ การเลือกคำตอบจากแบบทดสอบแบบปรนัย ในตัวเลือกที่ไม่ถูกต้อง และแสดงถึงความลาเอียงในเรื่องนั้น โดยจะต้องมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ด้วย
 3. การวัดจากปฏิกิริยาของร่างกาย เนื่องจากว่าขณะที่ร่างกายเกิดอารมณ์จะมีปฏิกิริยาของร่างกายที่สามารถวัดได้ เช่น การใช้เครื่องวัดการตอบสนองของผิวหนัง การวัดจากอัตรา การเต้นของหัวใจ การบีบตัวของหลอดเลือด การหดและการขยายตัวของม่านตา สิ่งเหล่านี้ จะทำให้รู้ถึงความเข้มข้นของทัศนคติ แต่ไม่สามารถบอกทิศทางว่าเป็นไปในทางลบหรือทางบวก
 4. การวัดด้วยการแสดงออกทางใบหน้าแบบนี้ แบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็นอาการของปาก กล่าวคือ ถ้าริมฝีปากโค้งขึ้นก็แสดงว่ามีความเห็นด้วย ถ้าริมฝีปากอยู่ในระดับแนวราบหรือปกติ แสดงว่าไม่แสดงความคิดเห็นหรือไม่แน่ใจ แต่ถ้าริมฝีปากโค้งลงล่าง แสดงให้เห็นว่าไม่เห็นด้วย
- การวัดความคิดเห็น หรือทัศนคติส่วนใหญ่จะใช้วิธีการแบบรายงานตนเอง เพราะสามารถจัดเก็บข้อมูลได้จากคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจกระทำได้โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามไว้ให้เลือกตอบ และลักษณะคำถามที่ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้

อย่างเต็มที่ หรืออาจใช้แบบสอบถามซึ่งสามารถใช้ได้รวดเร็ว ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปอธิบายได้กว้างขวาง แต่มีข้อจำกัด เพราะอาจได้ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริงกับพฤติกรรมของเขา เนื่องจากบุคคลเกิดความระมัดระวังในการตอบแบบสอบถาม เพราะฉะนั้น การวัดทัศนคติ จึงควรใช้หลาย ๆ วิธีประกอบกัน เพื่อช่วยเสริมข้อบกพร่องในวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ

ปัจจัยที่สำคัญในการบริหารงานต่าง ๆ ให้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นั่นก็คือ ผู้นำ ถ้าผู้นำมีความสามารถในการเป็นผู้นำเช่นมีความรู้มีคุณธรรม มีความสามารถรอบด้านหรือมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมแล้วยอมทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีผู้ที่ทำหน้าที่ผู้นำนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องศึกษาทักษะต่าง ๆ ในการเป็นผู้นำการที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายและไม่ใช่ว่าเรื่องยาก หากผู้นำมีคุณธรรมมีความสามารถมีทักษะและประสบการณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำมากล่าวไว้เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการทั้งหลาย ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของผู้นำ

เมื่อกล่าวถึงผู้นำมักได้ยินคำพูดที่ใช้เรียกแทนผู้นำไปในทิศทางที่ต่างกันและมีขอบเขตที่กว้างขวางตามทัศนะของผู้พบเห็นดังนั้นเพื่อความเข้าใจความหมายเกี่ยวกับผู้นำให้ชัดเจนชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมความหมายของผู้นำจากผู้รู้ทั้งหลาย ดังต่อไปนี้

สุรศักดิ์ ม่วงทอง (2543, หน้า 59) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลใดก็ตามที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในกลุ่ม หรือมีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงานของผู้นำ อาจเป็นคน ๆ เดียวกับผู้บริหารก็ได้ ดังนั้น ในกลุ่มหรือองค์กรหนึ่ง ๆ อาจมีผู้นำหลายคน นอกเหนือไปจากผู้บริหารหรือหัวหน้าซึ่งผู้นำโดยตำแหน่ง เป็นต้น

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2534, หน้า 95) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่น
2. ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่นในกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่

ปฏิบัติงานอยู่

3. ผู้นำ คือ ที่ได้รับการเลือกตั้งจากกลุ่มเพื่อเป็นหัวหน้า
4. ผู้นำ คือ ผู้ที่ใช้อิทธิพลในการกำหนดเป้าหมายให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม
5. ผู้นำ คือ ผู้ซึ่งได้รับตำแหน่งในสำนักงานและมีอิทธิพลในตัวเอง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550, หน้า 6) ได้กล่าวถึงผู้นำว่า ผู้นำในทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้นำสูงสุดในสมัยพุทธกาล ก็คือพระศาสดา อธิบายว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า

ผู้ทรงนำหมู่ เชื่อว่าพระศาสดา เหมือนบุคคลผู้นำเกวียน ข้อมนำหมู่เกวียนข้ามที่กัณดาร ข้าม คือ ข้ามขึ้น ข้ามออกข้ามพื้นที่กัณดาร เพราะ โจรที่กัณดาร เพราะสัตว์ร้าย ที่กัณดาร เพราะอดอยากที่ กัณดาร เพราะขาดน้ำได้แก่ ให้ถึงถิ่นที่ปลอดภัย ฉันท ไศ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นผู้นำ เป็นผู้นำ โดยพิเศษ เป็นผู้ตามแนะนำ ทรงให้รู้จักประโยชน์ ให้พิจารณา ให้ฟังประโยชน์ ทรงให้ เลื่อมใสได้ เพราะเหตุที่พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงชื่อว่า ผู้ทรงนำหมู่ เพราะว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรง มีพระนามว่า “นายโก” และ “นายโก”

พระธรรมโกศาจารย์ (2549, หน้า 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ชักพาให้คนอื่น เคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ หลายคนมีบทบาท เป็นผู้นำกันแล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัดและแม่กระทิงเป็นหัวหน้าครอบครัว ก็จัดว่าเป็นผู้นำ ไวพจน์อย่างหนึ่งที่เรียกพระพุทธรเจ้า ก็คือ นายก ซึ่งแปลว่า ผู้นำ

สิปปนนท์ เกตุทัต (2551, หน้า 32) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ จะต้อง วิเคราะห์ตัดสินใจโดยมองอย่างน ก มองภาพรวมทั้งหมด และปฏิบัติตนอย่างนอน เอากายใจ และสมองเข้าสัมผัส สามารถวางแผนที่ชัดเจน จัดแผนงาน แผนคน และแผนเงินให้เข้ากันกระจาย และมอบให้เป็นตลอดจนการควบคุมนโยบายต่าง ๆ หรือแผนงาน ขององค์กรให้สามารถดำเนิน ไป ด้วยความเรียบร้อย

เสนาะ ดิยาว (2554, หน้า 64) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่น ไปสู่จุดหมายปลายทางได้ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด โดยใช้วิธีการจูงใจและอาศัยบุคลิกภาพของตัวเอง ที่ทำงานให้สำเร็จด้วยลักษณะต่าง ๆ คือ การใช้อำนาจ การกำหนดเป้าหมาย ทัศนคติต่อองค์กร การทำหน้าที่ผู้นำโดยอาศัยความร่วมมือ ของผู้อื่น ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการวางตัวที่เหมาะสม

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2557, หน้า 3) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจ ชักนำ หรือชี้นำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของกลุ่ม ให้ประสบความสำเร็จ

ถวิล ธาราโกชน (2552, หน้า 117) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ ลักษณะที่แสดงถึง ความสามารถในการนำพา การดำเนินกิจการ การแก้ไขปรับปรุง และการรักษาขวัญและกำลังใจ ของกลุ่มทำให้กลุ่มบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการให้มากที่สุด

2. ความหมายของภาวะผู้นำ

คำว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการบริหารและจัดการ

องค์กรทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุยังเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ ความหมายของ ภาวะผู้นำ ในทัศนะนักวิชาการทั่วไปมีนักวิชาการที่ให้ความหมายของภาวะผู้นำเอาไว้หลายทรรศนะด้วยกันที่น่าสนใจทั้งนักวิชาการต่างประเทศและภายในประเทศ เพื่อความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมความหมายของภาวะผู้นำจากผู้รู้ทั้งหลาย ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546, หน้า 25) ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ เช่น สติปัญญาความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม

สมพงษ์ สิหะพล (2547, หน้า 10) ภาวะผู้นำ คือ การที่บุคคลหนึ่งสามารถใช้ศักยภาพของตนเอง ในการมีอิทธิพลหรือการเปลี่ยนแปลงขององค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่บุคคลหรือองค์กรนั้นต้องการ จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ เป็นการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ในการสร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธา ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการ อันเป็นวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรหรือกลุ่มนั่นเอง

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 11) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared goal) หรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared purposes) หรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

3. การเกิดภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำมีกำหนดหรือที่มาจากหลายระดับตามแต่สถานการณ์ค่านิยมในแต่ละยุคสมัยเป็นตัวกำหนดหรือบ่งชี้ว่าจะสามารถนำพาสมาชิกหรือสังคมให้ประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้รวมเรื่องนี้จากทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลาย ดังต่อไปนี้ ใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จ โดยการใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน

วาสนา สุขประเสริฐ (2547, หน้า 3) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง มารยาท หรือพฤติกรรมของการใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จ โดยการใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545, หน้า 238) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อการทำกิจกรรมของแต่ละบุคคลในความพยายาม

ที่จะให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

สมคิด จาคูศรีพิทักษ์ (2544, หน้า 77) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ มีความหมายครอบคลุมในมิติที่กว้างขวาง และหลากหลายกว่าเรื่องความกล้าหาญ และการตัดสินใจ การเป็นผู้นำต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดัน และสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมาย และครองที่ถูกต้อง ซึ่งต้องประกอบไปด้วย ความกล้าหาญ ความสามารถในการโน้มน้าวใจ และจังหวะเวลาในการตัดสินใจ

สมพงษ์ เกษมสิน (2546, หน้า 220) ได้ให้ความหมายคำว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ซึ่งมีผู้ได้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติและการอำนวยการ โดยกระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สุพานี สฤษฏ์วานิช (2549, หน้า 296) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อผู้ตาม หรือ นำผู้ตามไปอย่างสัมฤทธิ์ผล หรือเป็นความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงานอย่างเหมาะสม

4. บทบาทหน้าที่ของผู้นำ

บุคคลที่อยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตาม ย่อมมีหน้าที่ต้องกระทำหรือรับผิดชอบตามวุฒิภาวะความรู้ความสามารถผู้นำเช่นเดียวกัน เมื่อดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำของกลุ่มแล้วย่อมมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบตามฐานะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมบทบาทหน้าที่ของผู้นำตามแนวความคิดของท่านผู้รู้ทั้งหลาย ดังต่อไปนี้

ณรงค์ เส็งประชา (2541, หน้า 139) กล่าวว่า “บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนด และ คาดหมายให้บุคคลกระทำตามหน้าที่ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน เป็นตำรวจต้อง พินิจภัยอันตราย ทหารต้องเป็นรั้วของชาติ เป็นลูกต้องเชื่อฟังพ่อแม่ เป็นต้น”

ฉลอง มาปริดา (2537, หน้า 14) ให้ความหมายของคำว่า “บทบาท หมายถึงการทำหน้าที่ที่กำหนดไว้เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ซึ่งเป็นพฤติกรรมหรือการแสดงออกตามความคาดหวังของตนหรือผู้อื่นหน้าที่หมายถึงกิจที่จะต้องทำ หรือวงแห่งกิจการซึ่งอาจเป็นการกระทำด้วยจริยธรรม ทำตามกฎหมาย หรือทำด้วยความสำนึกของบุคคลนั้น ๆ”

ดังนั้น บทบาทหน้าที่ จึงหมายถึง กิจที่จะต้องทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ทั้งบทบาทและหน้าที่จะต้องอยู่คู่กันเสมอจะมีเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งไม่ได้ วันหนึ่งคืนหนึ่ง อาจมีหลายบทบาทเมื่อมีบทบาทอย่างนั้น ต้องทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาทตามที่ผู้อื่นคาดหวังไว้

กวี วงศ์พุด กล่าวว่ (2536, หน้า 31) หน้าที่ของผู้นำ หมายถึง งานที่ผู้นำต้องรับผิดชอบ ตามที่องค์กรกำหนดไว้ มีลักษณะประเภทงานที่ผู้นำจะต้องทำและจะต้องใช้ผู้อื่น คือ งานที่ผู้นำ จะต้องทำด้วยตนเองงานประเภทนี้ ผู้ได้บังคับบัญชาทำไม่ได้เพราะขาดข้อมูลขาดความรู้ ประสบการณ์ยังไม่ถึง ขาดการยอมรับ เป็นต้น งานที่ต้องใช้ผู้อื่นทำแทนเพราะถ้าผู้นำทำเอง ก็จะไม่สำเร็จตามเวลาที่กำหนด ถือว่าเป็นการมอบหมายงาน แต่ยังคงต้องยอมรับรับผิดชอบอยู่

5. คุณลักษณะของผู้นำ

คุณลักษณะของผู้นำเป็นเอกลักษณ์พิเศษบางอย่างที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จ ในการบริหารงานแต่มีข้อแตกต่างกันบ้างตามลักษณะของงานที่รับผิดชอบ เช่น ผู้นำทางการศึกษา ย่อมแตกต่างจากผู้นำทางทหาร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ยกเอาลักษณะของผู้นำที่ดี อันพึงประสงค์ในการเป็นผู้นำ ตามทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลาย ดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต (2546, หน้า 1-3) กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้นำที่ดีมีอยู่ 2 ด้าน คือ

1. คุณสมบัติภายในตัวของผู้นำ ได้แก่
 - 1.1 รู้หลักของสัปปริสธรรม มีการรู้หลักการเหตุผล เป็นต้น
 - 1.2 มีสติปัญญา ไม่ประมาท
 - 1.3 ตื่นตัว ทนต่อเหตุการณ์
 - 1.4 มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล
 - 1.5 เป็นคนเข้มแข็ง
2. คุณสมบัติภายนอก ในการที่จะประสานคนและงานเข้าด้วยกัน ได้แก่
 - 2.1 มีความรู้ ความสามารถ
 - 2.2 มีพรหมวิหารธรรม
 - 2.3 หวังประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม
 - 2.4 น่ารัก น่าเคารพ
 - 2.5 เป็นธรรมาธิปไตย
 - 2.6 ฉลาดในการพูด
 - 2.7 ไม่ลำเอียง

6. รูปแบบของผู้นำ

รูปแบบของผู้นำนับว่าเป็นเรื่องสับสนไม่น้อยเพราะแบบของผู้นำย่อมแตกต่างกัน ออกไปตามสถานการณ์ เวลา และสถานที่ ดังนั้น จึงมีนักวิชาการให้ความเห็นในเรื่องของแบบผู้นำ แตกต่างกันไป มีดังต่อไปนี้

น้อย สุปิงคลัต (2537) กล่าวถึง รูปแบบของผู้นำว่ามีรูปแบบมากมายหลายลักษณะด้วยกัน ทำให้รูปแบบแตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์เวลาและสถานที่ แต่ก็มีพอที่จะจำแนกรูปแบบการศึกษาผู้นำ ออกเป็น 4 แนวทาง ซึ่งจะพิจารณาได้จาก

1. แหล่งที่มาอำนาจของผู้นำ
2. การใช้อำนาจของผู้นำ
3. วิธีการทำงานของผู้นำ
4. แนวทางพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออก

กวี วงศ์พุด (2536) กล่าวถึง รูปแบบของผู้นำ ที่ได้รับอำนาจไว้ 3 ประเภท คือ

1. ผู้นำแบบใช้เดช ผู้นำลักษณะนี้นับถืออำนาจที่ได้รับตามกฎหมายเป็นข้ออ้างมักใช้อำนาจที่ตนมีอยู่ ทำทุกอย่างที่ตนพอใจ โดยไม่มีการยัดหย่น
2. ผู้นำแบบใช้พระคุณ ผู้นำลักษณะแบบนี้ มิได้ใช้อำนาจที่ตนมีอยู่เป็นเครื่องมือในการบริหารแต่กลับใช้อำนาจ และศิลปะของการเป็นผู้นำอยู่ก่อให้เกิดความศรัทธาจากใต้บังคับบัญชาที่ช่วยให้เกิดความเห็นอกเห็นใจตามมา และมุ่งสร้างมนุษยสัมพันธ์ในหมู่ผู้ร่วมงานก่อให้เกิดความเคารพนับถือ และมีผลผลักดันให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานด้วยความเต็มใจ

3. ผู้นำแบบพอพระคุณ ผู้นำลักษณะนี้ เป็นผู้นำที่พยายามทำตนให้ควรแก่การเคารพนับถือตามตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ที่ได้รับ โดยให้ความเห็นอกเห็นใจและความเป็นธรรมแก่ทุกคน

3.1 ผู้นำที่มีประสิทธิภาพน้อยมี 4 ประเภท ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทในการนำพาองค์กรหน่วยงาน หรือสังคมที่ตนรับผิดชอบให้ไปสู่เป้าหมายแต่ผู้นำทุกคนเชื่อว่าประสบความสำเร็จได้ทั้งนี้เพราะผู้นำมีประสิทธิภาพ ในความเป็นผู้นำน้อย ซึ่งนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับผู้นำที่มีประสิทธิภาพน้อยไว้ ดังนี้

3.1.1 แบบผู้หนีงาน ผู้นำแบบนี้ขาดความสนใจด้านที่เกี่ยวกับความสำเร็จของงานตลอดจน สัมพันธภาพของผู้ร่วมงานเขาไม่หนีงานแต่อย่างเดียวแต่อาจกระทำอันเป็นการขัดขวางการทำงานของผู้อื่น โดยแทรกหรือการปิดบังข้อเท็จจริงคิดว่าคงไม่ได้รับความยุติธรรม จึงได้ละทิ้งงาน

3.1.2 แบบนักบุญ เป็นผู้มีใจเมตตาและคำนึงถึงสัมพันธภาพอันดีเหนือสิ่งอื่นใด เพื่อให้ปฏิบัติงาน ได้ผล เขาเชื่อว่าผลผลิตของงานไม่สำคัญเท่าความสนิทสนมอันดีต่อกัน

3.1.3 แบบเผด็จการลักษณะของหัวหน้างานแบบนี้เป็นผู้ที่ทำงานมุ่งแต่ภารกิจอย่างเดียวไม่คำนึงถึงเรื่องอื่น ๆ ไม่มีสัมพันธภาพกับผู้ร่วมงานและไม่มีความไว้วางใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาผู้นาชนิดนี้มองผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นเครื่องจักร

3.1.4 แบบประนีประนอม คือ ผู้นำยอมรับการมุ่งงานสำเร็จและการสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีกับผู้ร่วมงานแต่ไม่มีความสามารถหรือประสานทั้ง 2 อย่างเข้าด้วยกันลักษณะของเขาจึงเป็นแบบประนีประนอมยินดีที่จะจัดปัญหาที่เกิดขึ้นให้น้อยลงมากกว่าที่จะผลิตให้มาก

3.1.5 ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากมี 4 ประเภท ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น ต้องเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีความรู้ ความสามารถ ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงาน ซึ่งผู้นำดังกล่าวนี้ มีท่านผู้รู้ได้ให้แบบในการทำงานไว้ ดังนี้

3.1.5.1 แบบผู้ทำตามคำสั่งอย่างเดียว

3.1.5.2 แบบนักพัฒนา

3.1.5.3 แบบนักบริหาร

3.1.6 ผู้นำตามพฤติกรรม 3 แบบ ผู้นำ หรือผู้บริหารย่อมมีความแตกต่างกันไปตามฐานะบทบาทหน้าที่ของตนที่ได้รับ ผิดชอบทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำมีพฤติกรรมที่แสดงออกในการทำงานโดยยึดหลักการที่แตกต่างกันอันมีพฤติกรรมเป็นตัวกำหนด ซึ่งผู้นำประเภทนี้มีท่านผู้รู้ได้แบ่งพฤติกรรมไว้ ดังนี้

3.1.6.1 ผู้นำแบบยึดสถาบันเป็นหลัก ผู้นำแบบนี้จะยึดผลผลิตเป็นหลัก โดยให้ทุกคนปฏิบัติตามนโยบาย และไม่คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาคนอื่น ๆ จึงใช้อำนาจอย่างเต็มที่

3.1.6.2 ผู้นำแบบยึดตัวบุคคลเป็นหลัก ผู้นำที่คำนึงถึงผู้ใต้บังคับบัญชาและความสุขของผู้ร่วมงานการขัดต่อระเบียบเป็นเรื่องธรรมดาความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานเป็นการนอกแบบคบหากันที่ตัว

3.1.6.3 ผู้นำแบบสานประโยชน์ประสานงานประโยชน์ของสถาบันหรือหน่วยงาน ที่สอดคล้องคำนึงถึงประโยชน์และหน่วยงานเป็นหลัก

3.1.6.4 ผู้นำตามบทบาทที่แสดงออกไว้ 3 ประเภท ผู้นำกับการแสดงออกตามบทบาทที่ตนรับผิดชอบ มีหลากหลายรูปแบบ ตามความถนัดความรู้ความสามารถของผู้นำที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ซึ่งผู้นำประเภทนี้มีนัก วิชาการให้ทัศนะไว้ ดังนี้

3.1.6.5 ผู้นำแบบพ่อแม่ปกครองลูก ผู้นำที่ทำตัวเหมือนพ่อแม่ของผู้ใต้บังคับบัญชาทำตนเป็นผู้รู้ทุกประการ และปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชาที่จงรักภักดีโดยที่ใครแตะไม่ได้

3.1.6.6 แบบใช้กลวิธีเพื่อควบคุม การบริหาร ลักษณะนี้จะพยายามใช้อำนาจโดยการรอบรู้ในตำแหน่ง มักคำนึงถึงประโยชน์และหาโอกาสโดยเอาผู้อื่นบังหน้าเป็นคนเอาดีใส่ตัวเอาชั่วให้คนอื่น

3.1.6.7 แบบผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำลักษณะนี้ค่อนข้างไปทางนักวิชาการมากกว่าการบริหาร มักให้คำแนะนำมากกว่าการสั่งการ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสงฆ์

1. ความหมายของพระสังฆาธิการ

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ (2547) ให้นิยามคำว่า พระสังฆาธิการ มาจากคำว่า “สังฆะ” และ “อธิการ” เป็นพระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ว่า ภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์หรือพระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่งจึงหมายถึงพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ จากความหมายข้างต้น พระสังฆาธิการ จึงเป็นพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ โดยกำหนดตำแหน่งพระภิกษುದำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นไว้ได้แก่ ระดับเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวจะมีอำนาจเต็มตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ คำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบ คลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัดพระสงฆ์จึงมีลักษณะความเป็นผู้นำในการพัฒนา พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดในหมู่บ้าน และในชุมชนโดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา

2. บทบาทของหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

ความสำคัญของพระสงฆ์พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชมีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและพัฒนาศาสนาศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสงฆ์จึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุสามเณรดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ภิกษุ สามเณร มีจริยาวัตรงดงาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยนับว่าพระสงฆ์เป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสงฆ์โดยเฉพาะเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัด ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล กรรมการศึกษา กระทบวงศีกษาธิการ

ระบุถึง ความสำคัญของพระสงฆ์ว่าพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวร สืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสงฆ์เป็นสำคัญ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพส่วนสำนักงานเจ้าคณะภาค ได้ระบุความสำคัญ ของพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนาให้ปฏิบัติถูกต้อง เป็นประโยชน์ทั้งงาน การศาสนาศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ดังนั้น พระสงฆ์ เป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติภารกิจของพระพุทธศาสนา ที่จะช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ต่อและสร้างความเข้มแข็ง และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการกองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน พระสังฆาธิการ การแต่งตั้งและถอดถอนไว้ดังนี้ คุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ กฎมหาเถร สมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดคุณสมบัติ ทั่วไปของพระสังฆาธิการไว้ 7 ข้อ ดังนี้

1. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
2. มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
3. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
4. เป็นผู้ฉลาดในการปกครองสงฆ์
5. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือ เป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ

6. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

7. ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อนการแต่งตั้ง

พระสังฆาธิการ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม (กองแผนงานกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ) มีดังนี้

7.1 การแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ จะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมีพรรษาพ้น 30 และมีสมณะศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพรราชาคณะสมเด็จพรสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุ ที่มีคุณสมบัติให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของเถรสมาคม

7.2 การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษา 20 พรรษา และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาไม่ต่ำกว่า 2 ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้า

คณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปี หรือสมณะศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นเทพ หรือ เป็นพระราชคณะ ซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือเป็นเปรียญธรรม 9 ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะ ภาคเป็นหน้าที่เจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามเดิมมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีกก็ได้

7.3 การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษาพื้น 10 พรรษากับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นแล้ว ไม่ต่ำกว่า 2 ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้น มาไม่ต่ำกว่า 4 ปี หรือ มีสมณะศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็น เปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า 6 ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชา แต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

7.4 การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอ จะต้อง มีคุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพื้น 10 พรรษา กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า 2 ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้น มาแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ปี หรือมีสมณะศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไปหรือมีเปรียญธรรม ไม่ต่ำกว่า 4 ประโยคการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือก ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวเสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

7.5 การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบล จะต้อง มีคุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษา พื้น 5 พรรษา กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า 2 ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 4 ปี หรือเป็น พระ ภิกษุมีสมณะศักดิ์หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรมหรือเป็นนักธรรมเอก การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใดให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงาน เจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

7.6 การแต่งตั้งเจ้าอาวาสที่เป็นพระอารามราษฎร์จะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้อง มีพรรษาพื้น 5 พรรษา และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ในถิ่นนั้น ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะ อำเภอรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังกัถ์ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น ร่วมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า 3 รูป

รวมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอ เจ้าคณะจังหวัด เพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้น ดำรงตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัด อยู่ด้วยให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้ง ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพิจารณา คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุน้ำที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติเสนอผู้บังคับบัญชา ตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

7. การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง คือต้องมีพรรษาพื้น 10 พรรษา เป็นผู้ทรงคุณเป็นที่เคารพ และนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีสมณะศักดิ์ ไม่ต่ำกว่า พระราชาคณะชั้นราชสำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีสมณะศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้น สามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณะศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก ส่วนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพ มหานครต้องมีคุณสมบัติโดยอีกเฉพาะส่วนหนึ่งดังนี้ คือพรรษาพื้น 10 พรรษา เป็นผู้ทรงเกียรติคุณ เป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีสมณะศักดิ์ ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครู ผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้า อาวาสชั้นโทหรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัต ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโทสำหรับ พระอารามหลวงชั้นตรี การคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณีเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อ มหาเถรสมาคมพิจารณา ถ้าพระภิกษุแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของ เจ้าคณะจังหวัดคัดเลือกพระภิกษุที่มีผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด อยู่ด้วยให้เป็นที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระอารามหลวงให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุน้ำ ที่มอบหมายให้ปฏิบัติแล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับจนถึงมหาเถร สมาคมสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอาราม หลวงตามมติมหาเถรสมาคม การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ

พระเทพปริยัติสุธี วรวิทย์ กงคฺป โณ (2540, หน้า 1) ได้กล่าวถึง การปกครองคณะสงฆ์ เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัยนั้นก็คือการปกครองคณะสงฆ์จะยึดพระธรรมวินัย เป็นธรรมนูญการปกครอง โดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุนการปกครองสงฆ์ หากมี ความไม่เรียบร้อย เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อย ในรัฐสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจ รัฐช่วยคณะสงฆ์

จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 มาในรัชสมัยพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 จัดระบบการปกครองใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักร มาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่จึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคุปโณ) กล่าวไว้ว่า พระสังฆาธิการจะพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณีมรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุหรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ หรือให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ โดยถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ที่ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ การปกครองคณะสงฆ์

3. หลักสัปปริสธรรม 7

ความหมาย คำว่า สัปปริสธรรม แปลว่า ธรรมะของคนดี หมายความว่า ผู้ใดมีธรรมเหล่านี้แล้ว ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นคนดี หรืออีกนัยหนึ่งเราสามารถตรวจสอบว่า คนคนนั้นเป็นคนดีหรือไม่ด้วยการดูคุณสมบัติเหล่านี้ เป็นเกณฑ์ โดยคนดีที่พระพุทธศาสนายกย่อง มิได้เป็นคนงมงายหรือเป็นคนเชื่อจนเชื่อ แต่เป็นคนฉลาดมีเหตุผล รู้จักใช้ความคิด วางตัวได้ดีและมีมนุษยสัมพันธ์เหมาะสมสัปปริสธรรมหมวดที่ 1 ประกอบด้วยธรรม 7 ประการ คือ

1. มีศรัทธา หมายถึง เป็นผู้มึศรัทธา คือเชื่อความตรัสรู้ของพระตถาคตว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม
2. มีความละเอียดต่อบาป หมายถึง เป็นผู้มึหิริ คือ ละอายกายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต ละอายต่อการถึงพร้อมแห่งกุศลธรรมอันลามก
3. มีความกลัวต่อบาป หมายถึง เป็นผู้มึโอตคฺปปะ คือ สะดุ้งกลัวกายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต สะดุ้งกลัวต่อการถึงพร้อมแห่งกุศลธรรมอันลามก
4. เป็นคนได้ยินได้ฟังมาก หมายถึง เป็นพหูสูต ทรงธรรมที่ได้สดับแล้ว สั่งสมธรรมที่ได้สดับแล้ว ธรรมเหล่าใดงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ บริบูรณ์สิ้นเชิง ธรรมทั้งหลายเห็นปานนั้น อันท่านได้สดับมามาก ทรงจำไว้ได้ สั่งสมด้วยวาจา ตามเพ่งด้วยใจ แวงตลอดด้วยดี ด้วยความเห็น

5. เป็นคนมีความเพียรมาก หมายถึง เป็นผู้ปรารถนาความเพียร เพื่อละอกุศลธรรม เพื่อถึงพร้อมแห่งกุศลธรรม มีความเข้มแข็ง มีความบากบั่นมั่นคง ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย

6. เป็นคนมีสติมั่นคง หมายถึง ประกอบด้วยสติและปัญญาเครื่องรักษาตนอย่างยิ่ง ระลึกได้ ตามระลึกได้ แม้ซึ่งกิจการที่ทำไว้แล้วนาน แม้ซึ่งถ้อยคำที่พูดไว้แล้วนาน

7. เป็นคนมีปัญญา หมายถึง ประกอบด้วยปัญญา อันเห็นความเกิดและความดับ อันเป็นอริยะ ชำแรกกิเลส ให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ

สัปปริสธรรมอีกหมวดมี 7 ประการ ดังนี้

1. ด้านธัมมัญญูตา หมายถึง เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้จักหลักเกณฑ์และระเบียบการ บริหารงาน กฎระเบียบ ขั้นตอนการทำงาน และหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมถึง การรู้จักวางแผน และจัดทำนโยบายที่สอดคล้องการบริหารคณะสงฆ์

2. ด้านอรรถัญญูตา หมายถึง เป็นผู้รู้จักผล รู้ความหมาย รู้จักเป้าหมายหรือประโยชน์ ของงานกล่าวคือ การที่พระสงฆ์เป็นผู้รู้จุดหมายแลเป้าหมายในการทำงาน เป็นผู้มีความอดทน มุ่งมั่นการแก้ไขปัญหา สามารถใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานและเป็นนักพัฒนาโครงการ กิจกรรมบริหารงานของคณะสงฆ์

3. ด้านอัตตัญญูตา หมายถึง รู้จักหน้าที่ตำแหน่งของตน กล่าวคือ การที่พระสงฆ์มีการ เป็นผู้ที่วิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ และเสียสละ

4. ด้านมัตตัญญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี พอดีกล่าวคือ การที่พระสงฆ์มีการเป็นผู้ที่กำหนดแผนหรือ นโยบายหรือ โครงการสอดคล้องกับทรัพยากร ทางการบริหารที่มีอยู่บริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า รู้จักการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อย่างเหมาะสม

5. ด้านกาลัญญูตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสมกล่าวคือพระสงฆ์มีการ เป็นผู้รู้จักทำนโยบายหรือโครงการที่เหมาะสมกับจังหวะและสามารถจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหาก่อนหลัง ได้ดีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ทันต่อเหตุการณ์และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อการบริหาร จัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด

6. ด้านปริสัญญูตา หมายถึง ความรู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสมกับ ชุมชนกล่าวคือ การที่พระสงฆ์มีการเป็นผู้ที่เข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดี งานมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นผู้ประสานงานที่ดีกับองค์กรและมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน

7. ด้านบุคคลปโรปรัชญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความแตกต่างของบุคคล และการเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถกล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารงานบุคคล ให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสมสื่อสารและประสานงานกับผู้บังคับบัญชาได้ดีและเอาใจใส่และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชา โดยคำอธิบายเอาตาม พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2546) ท่านอธิบายไว้ว่า

1. ัมมัญญา (ความรู้จักรธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมคำ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภิกษุรู้หลักธรรมข้อนั้น ๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าหลักการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ ๆ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ ๆ จึงจะทำให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้น ๆ เป็นต้น

2. อัตถัญญา (ความรู้จักรรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภายิตข้อนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้น ๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

3. อัตตัญญา (ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4. มัตตัญญา (ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น พระภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ กฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

5. กาลัญญา (ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

6. ปริสัจญญา (ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

7. บุคคลัญญา หรือ บุคคลปโรปรัชญา (ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอักษยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร

และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

จ. เปรียญ (2522) กล่าวว่า หลักสัปปริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษธรรมของคณิศ บุคคลที่มีคุณธรรมประจำใจ โดยยึดเอาหลักสัปปริสธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต บุคคลที่ยึดเอาหลักสัปปริสธรรม เป็นธรรมประจำใจยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ดี เพราะเป็นผู้มีเหตุผล มีผลในการปฏิบัติตนเมื่อบุคคลรู้จักเหตุผลแล้ว การปฏิบัติตนก็เพียบพร้อมด้วยความดี คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล แล้วบุคคณนั้นเป็นคณดี คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคณดี เพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุมีผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคณอื่น จะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น

สรุปความได้ว่า สัปปริสธรรม 7 คือ คุณธรรมที่สำคัญ สำหรับสัปปริสธรรม หรือคณดีและเป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำที่สมบูรณ์แบบด้วย คุณธรรมทั้ง 7 ประการย่อมนำคณนั้นไปสู่ความมืคุณค่าอย่างแท้จริง เรียกได้ว่า เป็นคณสมบูรณ์แบบ 100%

4. หลักแห่งพรหมวิหาร 4

ได้รับการพิสูจน์จากผู้เชี่ยวชาญทางด้าน ภาวะผู้นำหลาย ๆ ท่านแล้วว่าเป็นหลักธรรมที่จะนำผู้นำไปสู่ความสำเร็จสูงสุดซึ่งหนังสือที่ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำสามารถนำหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติได้อย่างเห็นผลหลักพรหมวิหาร 4 มีดังนี้

1. เมตตา รู้สึกสงสารผู้อื่น เอ็นดูผู้อื่นอยู่เสมอ แม้ใครจะด่าจะว่า หรือใครจะมาทำร้ายก็ยังมีเอ็นดูสงสารในคณเหล่านั้น หากมีศัตรู ก็คิดกับศัตรูดั่งมนุษย์ที่น่าสงสารคณหนึ่งที่ขยงเวียนว้ายตายเกิดหาที่สุดไม่ได้ มองศัตรูด้วยสายตาที่เอ็นดูดั่งสายตาของมารดาแลดูบุตร สิ่งนี้จะทำให้ท่านมีแววดตาเป็นประกายดั่งแก้วใส และมีพลังทำให้คณที่คิดร้ายหรือศัตรูต่าง ๆ เปลี่ยนใจมาคิดดีต่อเรา ไปที่ไหนคณก็รักใคร่ อยากรักใคร่ชิด แม้ว่าจะเพ็งรู้จกกันก็ตาม เพราะกระแสพลังของความเมตตา มีพลังมากที่สุดในโลกใบนี้เมตตาธรรมค้ำจุนโลก

2. กรุณา ยื่นมือช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ ช่วยเหลือแม้กระทั่งศัตรู ช่วยแม้กระทั่งไม่ทำให้ศัตรูโกรธเรา ช่วยไม่ให้เค้าผลอก่อกรรมกับเรา เค้าด่ามาก็ไม่ด่าตอบ เพื่อช่วยให้เค้าไม่มีเวรกับเรา เห็นขอทาน หรือคณที่เดือดร้อนก็ช่วยเหลือแบบไม่ต้องตระหนี่ พระพุทธองค์สอนให้ทำทานเพื่อลดความตระหนี่ในตัว และเพื่อแผ่ช่วยเหลือกันและกัน เป็นการทำบุญซึ่งถือว่าเป็นอริยทรัพย์ตามคิดไปภพหน้าได้ทุกภพ ท่านจะคูมืสง่าราศี แม้แต่หมาขยงไม่กล้ากัด มีแต่เดินตามกระดิกหางหรือคณเจอน้ำก็รักใคร่ไปที่ไหนคณก็อยากเสวนาด้วย

3. มุทิตา ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นมี ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นเป็น ใครจะได้ดีกว่าเราก็นิดกับเค้า เค้าทำความดีเราก่อน โหมทนา ไม่อิจฉาริษยา ไม่ไปนินทาให้ร้ายเค้า ไม่หมั่นใส่หรือน้อยเนื้อต่ำใจ ไต ๆ ส่วนใครคิดว่าเราก็นิดในเสียงที่เค้าเข้ามา เสียงนินทาเราก็นิดที่เค้าได้นินทาเราไป เพราะแสดงว่าเราได้เคยทำกรรมกับเขามาก่อน เราจึงต้องมาโดนคำในวันนี้ ส่วนที่เราต้องยินดี นั่นก็เพราะเราได้มีโอกาสได้ชดใช้กรรมแล้ว เป็นเรื่องน่ายินดีอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสชดใช้กรรม ให้หมดไปโดยไม่เกิดการจองเวรกัน และได้บุญเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือ อภัยทาน นี่เป็นการทำให้เรายินดีน้อมรับแม้แต่คำตำหนินินทา ยินดีที่ผู้อื่นดีกว่าเรา ยินดีที่เราไม่มีวันจะเก่งเหมือนใคร พอใจที่เกิดมาแบบนี้ แล้วท่านจะมีเสน่ห์มาก จะมีความมั่นใจในตัวเอง และสีหน้าสว่างไสว ความหมองจะไม่มี

4. อุเบกขา การวางเฉย ระลึกเสมอว่า ไม่มีอะไรเป็นตัวเป็นตนอย่างแท้จริง เขาก็มีสิทธิ์ที่จะเลวหรือดี เขาก็ยังเวียนว่ายตายเกิดเหมือนเรา เขาทำอะไรมา ท่านก็วางเฉย อย่าไปเอามาเก็บจน บั่นป่วนใจ มีใจเป็นกลาง ใครมาพูดอะไรกระทบใจ ก็ทำใจเฉย ๆ ไว้ เหมือนสายลมโชนที่พัดคลอ ใบหู ไม่มีแก่นสารใด ๆ ให้มาทำร้ายใจเราได้ ใครทำอะไรมา ก็วางเฉย เพราะเชื่อในกรรมว่า กรรมจะจัดสรรผลกรรม ได้ยุติธรรมที่สุด ความทุกข์ที่แท้จริงคือทุกข์ที่ต้องเวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบสิ้น

5. ทศพิธราชธรรม 10 ประการ

1. ทาน ผู้นำ ที่มีหน้าที่บังคับบัญชาที่ยึด และนำหลักธรรมข้อนี้มาประพฤติปฏิบัติกับผู้ ตาม มีลักษณะที่เห็นได้ดังต่อไปนี้ท่านนี้มีอยู่ด้วยกัน 2 อย่าง

1.1 วัตถุทาน ได้แก่ การให้สิ่งของ ทรัพย์สินเงินทอง ที่พอจะให้ให้แก่ ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน เพราะว่าหากผู้นำเรียกรับสินไหม หรือว่าเงินทองจากผู้ใต้บังคับ ในการปรับยศลดตำแหน่งแล้ว ก็จะสร้างความเดือดร้อนใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างมาก เพราะว่าจะกลายเป็นวงจรทุจริตเกิดขึ้น ซึ่งปัญหาแบบนี้มักเกิดขึ้นในวงราชการ หากผู้นำไม่เรียก รับสินไหม เงินทอง แต่ว่าเป็นผู้ให้เสียเองแล้ว ก็จะช่วยลดปัญหาจ้อราษฎร์บังหลวงได้อีกทางหนึ่ง

1.2 อภัยทาน คือการให้อภัยแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาทำผิด หรือว่า เคยเป็นเป็นบุคคลที่ไม่ชอบกันมาก่อน อภัยทานนี้นับว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญมาก เพราะว่าผู้นำ บางคนมักผูกใจเจ็บกับผู้ตาม มักจะได้ยินปัญหาการกลั่นแกล้งกันหรือลงโทษกันอย่างปราศจาก

1.3 ธรรมทาน พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า ในบรรดาทานที่กล่าวมา ไม่มีทานใด ที่เหนือกว่าธรรมทาน (การให้ความรู้ที่ถูกต้อง) ผู้นำที่ชี้แนะสั่งสอนงาน ให้ความรู้โดยไม่ปิดบัง ทั้งความรู้ทางโลก ทางธรรม ตลอดจนถ่ายทอดทักษะ ทักษะคติที่ดี แก่ผู้ตามก็จะสามารถผูกใจ ผู้ตามได้อย่างมากทีเดียว

2. ศิล การรักษาความปกติทางกาย วาจาของตน ไม่ละเมิดสิ่งที่ไม่ควรประพฤติ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ตามได้ ก็จะสามารนำไปสู่ความเคารพนับถือของผู้ตาม

3. ปริจจาคะ การเสียสละของผู้นำ อาจจะเสียสละความสุขส่วนตัว ความสำราญ ผลประโยชน์ของตนแก่ผู้ตามและองค์กรที่ตนทำงานอยู่

4. อาชวะ ผู้นำต้องมีคุณธรรมข้อนี้อยู่ในจิตใจ เพราะความซื่อตรงนั้น นำไปสู่ความซื่อสัตย์ ต่อผู้ตามอย่างยุติธรรม ในเวลาปรับยศ ลดเลื่อนตำแหน่ง พิจารณาฐานเงินเดือน โครที่ควรจะได้รับพิจารณามากหรือน้อยนั่นเอง

5. มัททวะ ผู้นำต้องอ่อนโยนเข้าถึงบุคคลชั้นล่าง คือ ผู้ตามมีอัชฌาศัยไมตรีที่ดี รวมไปถึง ภรรยา ญาติมิตร ของผู้ตาม ปราศจากความเย่อหยิ่งจองหอง ไม่หยาบคายหรือกระด้าง มีท่วงท่า ที่กิริยาที่สุภาพนุ่มนวล ต่อผู้ตาม

6. ตปะ ผู้นำต้องมีให้อกุศลมูล คือ ความโลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำกิเลสปล่อยให้อ จิตใจของตนเองหลงไหลอยู่กับความสุขสำราญ และควรที่จะมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และสม่าเสมอ ไม่มากเกินไปบำเพ็ญเพียรกิจหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์

7. อักโกธะ ผู้นำต้องมีเหตุผล ไม่โมโห โกรธง่ายเพราะว่าบางครั้งการสั่งงานไม่ได้ตั้งใจ ไม่ถูกต้อง สื่อสารไม่ดี ผู้นำบางทีก็โมโห ผู้ตามอย่างไร้เหตุผลไม่วินิจฉัยให้ดี

8. อวิหิงสา ผู้นำต้องไม่เบียดเบียนลงโทษทัณฑ์ ผู้ตาม หรือผู้บังคับบัญชา ข่มเหงรังแก ผู้ตามของตนแม้จะไม่ชอบพอกันมาก่อนและกระทำด้วยอำนาจของความ โกรธ มีเมตตาประจําใจไว้ ไม่หลงอำนาจหัว โขนที่ตนสวมอยู่ ผู้มีอำนาจ มียศแล้วอย่าประมาท ได้อำนาจอย่าไปเมา อันยศศักดิ์ มิใช่เหล่า หรือสิ่งมีนเมา ยศศักดิ์ตำแหน่งหรือว่าหัว โขนแต่พอลอดหัว โขนแล้วก็เหมือนกัน

9. ชันติ ผู้นำต้องมีขันติธรรม อดทน อดกลั้น ต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น อดทนต่อ ความยากลำบาก ในหน้าที่การงาน แม้จะลำบากยุ่งยาก อดทนต่อความตรากตรำ แม้สภาพภูมิอากาศ ประเทศ จะไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน ประการสุดท้าย อดทนต่อความเจ็บใจนี้สำคัญที่สุดเพราะว่า จะมีสิ่งต่าง ๆ เข้ามาช่วย จิตใจ

10. อวิโรธนะ ผู้นำต้องหนักแน่นในธรรม ปราศจากความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำดี หรือว่าคำร้ายลากลักการะหรือ อนุญฐารมณ คืออารมณ์ที่ไม่ชอบใจ หรือว่า อนุญฐารมณ อารมณ์ที่ชอบใจ

สรุปจากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำผู้วิจัยเลือกหลักคำสอนสัปปริสธรรม 7 มาใช้ในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

หลักสัปปริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติ ของคนดี ธรรมของผู้ดี สัปปริสธรรม มีบรรยายไว้หลายลักษณะ ประกอบด้วย

1. ด้านธัมมัญญา หมายถึง เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้จักหลักเกณฑ์และระเบียบ การบริหารงาน กฎระเบียบ ขั้นตอนการทำงาน และหน้าที่ที่รับผิดชอบ รวมถึง การรู้จักวางแผน และจัดทำนโยบายที่สอดคล้องการบริหารคณะสงฆ์
2. ด้านอรรถัญญา หมายถึง เป็นผู้รู้จักผล รู้ความหมาย รู้จักเป้าหมายหรือประโยชน์ ของงานกล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการเป็นผู้รู้จักผลและเป้าหมายในการทำงาน เป็นผู้มีความอดทน มั่นคง การแก้ไขปัญหา สามารถใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน และเป็นนักพัฒนาโครงการกิจกรรมบริหารงานของคณะสงฆ์
3. ด้านอรรถัญญา หมายถึง รู้จักหน้าที่ตำแหน่งของตน กล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ และเสียสละ
4. ด้านมัตตัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี พอดีกล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่กำหนดแผนหรือ นโยบายหรือ โครงการสอดคล้องกับทรัพยากร ทางการบริหารที่มีอยู่บริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า รู้จักการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อย่างเหมาะสม
5. ด้านกาลัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม กล่าวคือพระสังฆาธิการ เป็นผู้รู้จักทำนโยบายหรือโครงการที่เหมาะสมกับจังหวะและสามารถจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหาก่อนหลัง ได้ดีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อการบริหาร จัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด
6. ด้านปริสัญญญา หมายถึง ความรู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสมกับ ชุมชนกล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดี งามมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นผู้ประสานงานที่ดีกับองค์กรและมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน
7. ด้านบุคคลปโรปริญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความแตกต่างของบุคคล และการเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถ กล่าวคือ การที่พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มี ความสามารถในการบริหารงานบุคคล ให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสมสื่อสารและประสานงานกับผู้ได้บังคับบัญชาได้ดีและเอาใจใส่ และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชา

ข้อมูลทั่วไปของวัดในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 1 รายชื่อผู้บริหารคณะสงฆ์อำเภออรัญประเทศ

คณะสงฆ์อำเภออรัญประเทศ		
รายชื่อผู้บริหารคณะสงฆ์	ตำแหน่ง	จำนวนพระสงฆ์ (รูป)
1. พระสิริวุฒิเมธี	เจ้าคณะอำเภออรัญประเทศ	-
2. พระมหาศราวุธ จิตตานุโต	รองเจ้าคณะอำเภออรัญประเทศ	-
3. พระครูวิมลปกาศกร	เจ้าคณะตำบลหนองสังข์-หันทราย	51
4. พระครูวิสุทธิธรรมกิจ	เจ้าคณะตำบลบ้านใหม่-บ้านด่าน	84
5. พระครูโกศลอรรรถสาค	เจ้าคณะตำบลอรัญประเทศ เขต 1	68
6. พระครูบัจจันตธรรมโสภณ	เจ้าคณะตำบลอรัญประเทศ เขต 2	30
7. พระครูอุดมสิริชัย	เจ้าคณะตำบลอรัญประเทศ เขต 3	58
8. พระครูสังฆรักษ์บุญเลี้ยง ฐานยุตโต	เจ้าคณะตำบลเมืองไผ่ เขต 1	56
9. พระครูโสภณธรรมรัช	เจ้าคณะตำบลเมืองไผ่ เขต 2	38
รวม		349

ตารางที่ 2 จำนวนวัดของแต่ละตำบล ในเขตอำเภออรัญประเทศ

ที่	ตำบลคณะสงฆ์	ชนิดของวัด			รวม	จำนวน พระสงฆ์
		พันธสีมา	อพัทธสีมา	ที่พักสงฆ์		
1	หนองสังข์-หันทราย	5	1	3	9	51
2	บ้านใหม่-บ้านด่าน	4	2	3	9	48
3	อรัญประเทศ เขต 1	6	3	3	12	68
4	อรัญประเทศ เขต 2	4	3	2	9	30
5	อรัญประเทศ เขต 3	1	5	7	13	58
6	เมืองไผ่ เขต 1	3	7	1	11	56

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	ตำบลคณะสงฆ์	ชนิดของวัด			รวม	จำนวน พระสงฆ์
		พันธสีมา	อพัทธสีมา	ที่พักสงฆ์		
7	เมืองไผ่ เขต 2	3	7	3	13	38
รวม 7 ตำบล		26	28	22	76	349

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอรัฐประเทศ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอวัฒนานคร และอำเภอโคกสูง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชา
ทิศใต้	ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชาและอำเภอคลองหาด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอคลองหาดและอำเภอวัฒนานคร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของพระสงฆ์ปรากฏว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้หลายท่านหลายแนวที่สำคัญซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้คัดสรรผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอ ดังนี้

ไสว บุญขวัญ (2551, หน้า 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของกำนันและผู้ใหญ่บ้านอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่นที่พึงประสงค์พบว่า ผู้นำต้องปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาโดยใช้รูปแบบการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อเป็นกระบวนการขั้นตอนการทำงานกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ผู้นำมีการพัฒนาระบบข้อมูลและองค์ความรู้เพื่อสนับสนุนด้านข้อมูลและองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้นำจัดทำฐานข้อมูลวิเคราะห์และประเมินสภาพชุมชน ผู้นำเรียนรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีแนวคิดการทำงานที่เกิดผลกับชุมชน โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 เว้นออกดี 4 มีรูปแบบในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 มาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค แบบเชิงบูรณาการ ประชาชน มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

และร่วมมือกันทำให้งานเกิดผลสำเร็จ สุวิน สุขสมกิจ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธปรัชญากับสร้างเสริมภาวะผู้นำศึกษา กรณีกลุ่มผู้นำระดับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” พบว่าหลักพุทธปรัชญามีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมความเป็นผู้นำ ทั้งนี้เพราะหลักพุทธปรัชญา มีหลักธรรมสำหรับการปกครองตนเองและผู้อื่น หลักในการสร้างสัมพันธภาพอันดี ความสามัคคีของหมู่คณะและความดีงามแห่งสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญา ยังก่อให้เกิดอำนาจทางใจหรืออำนาจแห่งธรรม ที่จะทำให้ผู้อื่นรัก ศรัทธา และเชื่อถือด้วยความจริงใจ อำนาจนี้เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจากปัญญาผู้นำชนิดนี้จะมีธรรมมานุภาพ แต่ผู้นำประเภทนี้จะเป็นผู้นำในทางวิญญูณ โดยจะใช้อำนาจเพื่อการปกครองใจผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นศรัทธาและเชื่อฟัง และสามารถชักจูงโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คล้อยตามไปในทางที่ถูกที่ควร โดยไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจบังคับการให้รางวัล การให้คุณและโทษตามระเบียบแบบแผนหรือธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้นหลักพุทธปรัชญาจึงมีคุณค่าสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำ

พระมหารุ่งโรจน์ ฆมฺมธฺมฺเมธี (2551, หน้า 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท จากการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำ เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำและผู้บริหารทุกระดับ และเป็นกลไกให้การบริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และความหมายของภาวะผู้นำ ยังมีมากมายแล้วแต่จะมีผู้นิยาม ตามทัศนะของพระพุทธศาสนา การที่จะเป็นผู้นำที่ดีมีความสามารถ ก็ต้องสร้างภาวะผู้นำให้แก่ตนเองโดยเริ่มพัฒนาที่จิตใจของตน และยึดหลักธรรมในการบริหารงาน ส่วนหลักธรรมสำหรับผู้นำในพระไตรปิฎก ได้แก่ หลักราชสังคหะวัตถุ หลักจักรวรรดิวัตร หลักสาราณียธรรม หลักทศพิธราชธรรม หลักอคติธรรม หลักพรหมวิหารธรรม หลักสาราณียธรรม หลักอธิปไตย และหลักสัพปริสธรรม นอกจากนี้ผู้นำต้องรู้จักใช้หลักธรรมในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ในผลการศึกษายังพบว่าผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารกับผู้ร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหนึ่ง อันสืบเนื่องจากการขาดภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมดังกล่าวเป็นประการสำคัญ

พระชนดล นาคพิพัฒน์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์

พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิกการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของ พระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และ ข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ควรมีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุ สามเณรดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัด อย่างมีระเบียบ

พระมหามณเฑียร วรชมโม (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติงาน ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา ด้านศาสนศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับ มากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุและจำนวนพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง วุฒิกการศึกษา สายสามัญ วุฒิกการศึกษาทางธรรม และวุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาท ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

เจ้าอธิการอิสระ วิสารโท (2552, หน้า 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของพระอุปัชฌาย์ ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของพระอุปัชฌาย์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของอุปัชฌาย์ เพื่อจะนำเอาหลักการภาวะผู้นำของอุปัชฌาย์นำมา ประยุกต์ใช้ในการปกครองทั้งในส่วนของการปกครองสงฆ์ และปกครองอาณาจักร เพราะ พระอุปัชฌาย์ มีหน้าที่สำคัญต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา และมีหน้าที่เป็นประธาน ในการให้การบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรเพื่อเป็นมาสนทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา การที่สังฆมณฑล จะได้คนดีเข้าอยู่วัดหรือจะได้คนดีเข้าเป็นสมาชิกชั้นในของพระพุทธศาสนา เป็นอำนาจและภาระของพระอุปัชฌาย์โดยแท้

พระมหานพพล กนุดสีโล (2554, หน้า 119) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการพัฒนา ชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ คือ ผู้ที่ใช้อำนาจอิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ได้บังคับบัญชาในสถานการณ์ ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยการใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งให้บรรลุผล ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ระบบคุณธรรม จึงจะเป็นผู้นำที่สมบูรณ์

มีคุณค่า และที่สำคัญต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรทั้งของพระสงฆ์ และของชาวบ้าน ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อจะได้ดำเนินงานไปสู่การพัฒนาในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ จนเกิดประสิทธิผลเจริญรุ่งเรืองแก่ทุกฝ่าย

พระครูสังฆรักษ์พรพรหม อภิญาโณ (2554, หน้า 94) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำ ในการพัฒนาชุมชนของพระครูพิศาลประชานถ จากการศึกษา พบว่า ผู้นำและภาวะผู้นำนั้น จำเป็นจะต้องมีในทุกสังคม และสร้างภาวะผู้นำที่ดีได้ควรเริ่มจากตนเองก่อน โดยเริ่มพัฒนาที่จิตใจ ของตน และยึดหลักธรรมในการบริหารงาน ผู้นำและภาวะผู้นำที่ดีนั้นจะต้องยึดหลัก “ธรรม” เป็นหลักสำคัญอยู่เสมอตลอดเวลา อันเป็นการสร้างภาวะผู้นำและพัฒนากิจการงานในทุก ๆ ด้าน อย่างยั่งยืนมั่นคงถาวรต่อไปในอนาคต

พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภัททปญโญ) (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำ ของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับ ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม (2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล และ (1) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของพระภิกษุเกี่ยวกับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัด นครปฐม ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุ ในอำเภอกำแพงแสน จำนวน 259 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อภาวะผู้นำ ของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำ ของเจ้าอาวาสในเขต ดังกล่าววิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีหาผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด (Least significant difference: LSD)

1. ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทั้ง 7 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และ เมื่อจำแนกรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า ด้านการศึกษาอบรม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 รองลงมาคือ ด้านศาสนบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ด้านคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และด้านปัจจัยการบริหารงานของเจ้า อาวาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ด้านศาสนวัตถุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ด้านศาสนพิธี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.76 และด้านการบริหารงานบุคคล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ

2. ในด้านภาวะผู้นำ เมื่อจำแนกตามสถานสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระภิกษุที่มีอายุ พรรษา การศึกษาทางโลก และการศึกษาทางบาลี ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระภิกษุที่มีการศึกษาทางธรรม และตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสแตกต่างกันซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหาส่วนใหญ่ของเจ้าอาวาสแต่ละวัด ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวัด และชุมชนใกล้เคียงอยู่ในระดับปานกลาง และทำแบบเชิงรับอยู่กับที่อยู่กับวัดเสียเป็นส่วนใหญ่ ไม่ขยายขอบเขตการทำงานลงสู่ชุมชนเท่าที่ควร ทำให้ขาดการรับทราบข้อมูล และปัญหาที่แท้จริง เจ้าอาวาสส่วนใหญ่ไม่มีนโยบาย และการวางแผนที่ชัดเจน ขาดการทำงาน เป็นระบบ มีเครือข่ายซึ่งต่างวัดต่างทำและที่สำคัญคือขาดบุคลากรที่มีศักยภาพที่จะมาสนองงานด้านการพัฒนาแต่ละด้าน

พระมหาสามารถ จิตสทุโร (กล่ำดี) (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ

- (1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
- (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
- (3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า

1. พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าพระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถัตถุตาอยู่ในระดับมาก และด้านอื่น ๆ ก็อยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นพระภิกษุต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา แผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และวุฒิการศึกษาสายสามัญ ที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าพระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอายุ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และวุฒิการศึกษาสายสามัญ ไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านพรรษาแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ปัญหาที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ (1) พระสังฆาธิการบางรูปไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน (2) พระสังฆาธิการบางรูปเชื่อมั่นในการทำงาน

ของตนเองสูงเมื่อเกิดข้อผิดพลาดแล้วทำให้งานเกิดความเสียหายและเสียเวลาแก้ไข เพราะไม่ยึดหลักการ (3) พระสังฆาธิการบางรูปยังขาดเหตุผลในการปฏิบัติงาน ยึดติดอยู่กับรูปแบบเดิมในการบริหารงาน ถือสิ่งที่เคยปฏิบัติมา และไม่ค่อยแก้ไขหรือพัฒนาตนเอง อุปสรรคที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ (1) การนำเสนอปัญหาต่อพระสังฆาธิการ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ (1) ควรมีการจัดสัมมนาอบรมพระสังฆาธิการอย่างจริงจัง (2) ควรดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มากขึ้น และนำเสนอประโยชน์ ของงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชารับรู้โดยทั่วถึง

พินัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล (2556) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ภาวะผู้นำ ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) และครูผู้สอน จำนวน 148 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า (t-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการศึกษาพบว่า

1. การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ปียาวจา ทาน สมานัตตา และ อุตถจริยา ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครูผู้สอนกับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร พบว่า ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่งต่างกัน มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากข้อเสนอแนะเรื่องการศึกษา พบว่า ด้านทาน ผู้บริหารควรสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร ด้านปียาวจา ผู้บริหารควรใช้คำพูดที่สุภาพและอ่อนโยนในการชี้แจงเรื่องต่าง ๆ กับผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านอุตถจริยา ผู้บริหารควรสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือ ร่วมมือ สนับสนุนการทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ และด้านสมานัตตา ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวเป็นกลางในการบริหารงาน เป็นต้น

อรนุช โขพิมพ์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น และ (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7

ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของบุคลากร โดยจำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์การทำงานและเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักสัปปริยธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 30 รูป/คน และครู จำนวน 111 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least significant difference: LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า

ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปริยธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านอรรถัตถุญตา ด้านปริสัญญุตา ด้านกาลัญญุตา ด้านบุคคโลโปปรัญญุตา ด้านมัตตัญญุตา ด้านธัมมัญญุตา และ ด้านอตตัญญุตา

ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสัปปริยธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของบุคลากร โดยจำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้แนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักสัปปริยธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ จังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารควรนำหลักสัปปริยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรการศึกษายิ่งขึ้น

ตารางที่ 3 สรุปตัวแปรต้นที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำ หลักธรรม
สัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ชื่อผู้วิจัย	ตัวแปรต้น					
	อายุ	พรรษา	การศึกษา ทางโลก	การศึกษา ทางธรรม	การศึกษา เปรียญ ธรรม	ตำแหน่ง
พระชนดล นาคพิพัฒน์ (2551)			-	-	-	-
พระมหามณเฑียร วรธมฺโม (2552)	✓	✓	-	-	-	-
พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภัทฺตปญฺโญ) (2555)	-	-	-	✓	✓	✓
พระมหาสามารถ ฐิตสทุโธ (กล้าดี) (2556)	-	✓	-	-	-	-
อรนุช โขพิมพ์ (2556)	-	✓	-	-	-	✓
พินัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล (2556)	-	✓	✓	-	-	✓

ตารางที่ 4 การอ้างอิงข้อมูลของตัวแปรตามที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำ
ตามหลักธรรมสัปติสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทศ
จังหวัดสระแก้ว

ตัวแปร	แหล่งที่มาของตัวแปร	ผลการทบทวนแนวคิด/ ทฤษฎี
1. ด้าน ธัมมัญญา (เป็นผู้รู้จักเหตุ)	พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับ ประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2546)	ด้านธัมมัญญา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) หมายถึง ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ เป็นผู้รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่า หลักธรรมหรือภายิตข้อนั้น ๆ มีความหมาย ว่าอย่างไร หลักนั้น ๆ มีความมุ่งหมาย อย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติ เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตน กระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไป แล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง
2. ด้าน อรรถัญญา (เป็นผู้รู้จักผล)	พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2546)	ด้านอรรถัญญา (เป็นผู้รู้จักผล) หมายถึง รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติ ให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป
3. ด้าน อรรถัญญา (เป็นผู้รู้จักตน)	พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2546)	ด้านอรรถัญญา (เป็นผู้รู้จักตน) หมายถึง รู้ว่าเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไข ปรับปรุงต่อไป

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	แหล่งที่มาของตัวแปร	ผลการทบทวนแนวคิด/ ทฤษฎี
4. ด้าน มัตต์ัญญา (เป็นผู้รู้จัก ประมาณ)	พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546)	ด้านมัตต์ัญญา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) หมายถึง ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณ ในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์ รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณ ในการ ลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น
6. ด้าน ปรีตัญญา (เป็นผู้รู้จัก ชุมชน)	พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546)	ด้านปรีตัญญา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) หมายถึง รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยา ที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้ เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างไร จะต้อง พูดอย่างไร ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร เป็นต้น
7. ด้าน บุคคล ปโรปรัญญา (เป็นผู้รู้จัก บุคคล)	พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546)	ด้านบุคคลปโรปรัญญา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) หมายถึง ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอรรถาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติสธรรม 7 พระสังฆาธิการ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติสธรรม 7 พระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ (2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 296 รูป (ข้อมูลบัญชีสำรวจวัดและพระภิกษุ สามเณร สำนักงานเจ้าคณะอำเภอรัญประเทศ ณ วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2559)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัย ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างมาจากพระภิกษุในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยการเปิดตารางของยามานะ Tora Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 296 รูป โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยการแบ่งพระสงฆ์ออกตามตำบลได้ ตำบลตามสัดส่วนของพระสังฆาธิการรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 5 พระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 349 รูป

ลำดับที่	ชื่อตำบล	จำนวนประชากร (รูป)	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
1	ตำบลหนองสังข์-หันทราย	51	44
2	ตำบลบ้านใหม่-บ้านด่าน	48	40
3	ตำบลอำเภอรัญประเทศเขต 1	68	56
4	ตำบลอำเภอรัญประเทศเขต 2	30	28
5	ตำบลอำเภอรัญประเทศเขต 3	58	48
6	ตำบลเมืองไผ่เขต 1	56	48

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อตำบล	จำนวนประชากร (รูป)	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
7	ตำบลเมืองไผ่เขต 2	38	32
	รวม 7 ตำบล	349	296

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ พรรษา การศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม ตำแหน่ง ลักษณะของคำถามเป็นลักษณะปลายปิด (Closed ended questions) แบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านธัมมัญญา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) ด้านอรรถัญญา (เป็นผู้รู้จักผล) ด้านอรรถัญญา (เป็นผู้รู้จักตน) ด้านมัตตัญญา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) ด้านกาลัญญา (เป็นผู้รู้จักกาล) ด้านปริสัญญัญญา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) และด้านปุคคลปโรปรัชญา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) จำนวน 28 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 3 ระดับ ดังนี้

มาก	ให้ 3	คะแนน
ปานกลาง	ให้ 2	คะแนน
น้อย	ให้ 1	คะแนน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จากนั้นนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการทำวิจัย เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา

และวัตถุประสงค์ที่ทำการวิจัยกำหนดนิยาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ จากนั้นนำไปให้ ดร.ชิตพล ชัยมะดัน อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาโดยภาพรวม แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

3.1 พระราชธรรมภานี	เจ้าคณะจังหวัดสระแก้ว ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3.2 พระครูศรีรัตนสรกิจ	เจ้าคณะอำเภอเขาคอกรรจ์ ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
3.3 ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์	อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา

เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยวิเคราะห์ดัชนีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC: index objective congruence)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$$IOC = \text{ดัชนีความเห็นสอดคล้อง}$$

$$\sum R = \text{ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$N = \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}$$

โดยกำหนดค่าคะแนนสำหรับการพิจารณาความสอดคล้องดังนี้

3 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้อง

2 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง

1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้อง

ซึ่งหากผลการคำนวณค่า IOC ในแต่ละข้อมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ แต่ถ้าข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องควรตัดทิ้งหรือแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุใน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าคุณภาพของเครื่องมือ

โดยหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความความเที่ยงหรือความเชื่อถือของแบบสอบถามได้ 0.92 ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงเพื่อการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงเจ้าคณะอำเภออรัญประเทศ เพื่อแจกแบบสอบถามให้กับ พระสงฆ์ในอำเภออรัญประเทศทั้งหมด
2. ติดต่อประสานงาน ส่งแบบสอบถามให้พระสงฆ์ ในเขตอำเภออรัญประเทศจังหวัดสระแก้ว โดยผู้วิจัยจัดส่งและเก็บรวบรวมด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับกลุ่มตัวอย่าง ในวันและเวลาราชการ ในวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 จำนวน 296 ชุด และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ซึ่งได้กลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 296 ชุด คิดเป็น 100% ทำการตรวจสอบความถูกต้องและนำไปวิเคราะห์ประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยใช้วิธีประมวลค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ตำแหน่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

เชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ประกอบการนำเสนอแบบตาราง

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอธัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 พุทธของพระสังฆาธิการ ในอำเภอธัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ One-way ANOVA สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป

เกณฑ์การแปลผล

ในการวิจัยนี้กำหนดเกณฑ์การแปลผลโดยนำค่าคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผลโดยใช้สูตรการหาค่าอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับที่ต้องการ}} \\ &= \frac{3-1}{3} \\ &= 0.67 \end{aligned}$$

กำหนดเกณฑ์การแปลผลแรงจูงใจมี ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.35-3.00 หมายถึง พระสงฆ์มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7
ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.68-2.34 หมายถึง พระสงฆ์มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7
ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.67 หมายถึง พระสงฆ์มีภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7
ระดับน้อย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 296 รูป มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 296 รูป จำแนกตาม สถานภาพ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และตำแหน่ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
อายุ 21-30 ปี	70	23.65
อายุ 31-40 ปี	53	17.90
อายุ 41ปีขึ้นไป	173	58.45
	296	100.00

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
2. พรรษา		
1-5 พรรษา	173	58.45
6-10 พรรษา	58	19.59
11-20 พรรษา	41	13.85
21 พรรษาขึ้นไป	24	8.11
	296	100.00
3. การศึกษาทางโลก		
ต่ำกว่า ประถมศึกษา	18	6.08
ประถมศึกษา	141	47.64
มัธยมศึกษา	22	7.43
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	115	38.85
	296	100.00
4. วุฒิการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	76	25.67
นักธรรมชั้นโท	29	9.80
นักธรรมชั้นเอก	93	31.42
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม	98	33.11
	296	100.00
5. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม		
ประโยค 1-3	8	2.70
เปรียญธรรม 7-9	4	1.35
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	284	95.95
	296	100.00

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
6. ตำแหน่ง		
รองเจ้าอาวาส	3	1.01
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	8	2.70
พระลูกวัด	285	96.29
	296	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสัปติสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้วจำแนกได้ ดังนี้ อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ พระสงฆ์ที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 173 รูป คิดเป็นร้อยละ 58.45 รองลงมา คือ พระสงฆ์ที่มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 70 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.65 และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 53 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.90

พรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ พระสงฆ์ที่มีพรรษา 1-5 พรรษา จำนวน 173 รูป คิดเป็นร้อยละ 58.45 รองลงมา คือ พระสงฆ์ที่มีพรรษาอยู่ระหว่าง 6-10 พรรษา จำนวน 58 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.59 ถัดจากรองลงมา คือ พระสงฆ์ที่มีพรรษาอยู่ระหว่าง 11-20 พรรษา จำนวน 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.85 และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์ที่มีพรรษา 21 พรรษา ขึ้นไป จำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.11

วุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 141 รูป คิดเป็นร้อยละ 47.64 รองลงมา คือ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 38.85 ถัดจากรองมา คือ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยม จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.43 และที่น้อยที่สุด คือ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 18 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.08

วุฒิการศึกษานักธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม จำนวน 98 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.11 รองลงมา คือ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน 93 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.42 รองลงมา คือ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นตรี จำนวน 76 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.67 และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์วุฒินักธรรมโท จำนวน 29 รูป คิดเป็นร้อยละ 9.80

วุฒิการศึกษาทางปริญญาธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม จำนวน 284 รูป คิดเป็นร้อยละ 95.95 รองลงมา คือ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาประโยค 1-3 จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.70 และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม 7-9 จำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.35

ตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งพระลูกวัด จำนวน 285 รูป คิดเป็นร้อยละ 96.29 รองลงมา คือ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.70 และน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งรองเจ้าอาวาส จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.01

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิเคราะห์ ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านธัมมัญญาตา ด้านอรรถัญญาตา ด้านอรรถัญญาตา ด้านมัตตัญญาตา ด้านกาลัญญาตา ด้านปริสัญญญาตา ด้านปุคคลัญญาตา

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม

หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	SD	แปลผล	อันดับ
1. ด้านธัมมัญญาตา	2.81	0.31	มาก	1
2. ด้านอรรถัญญาตา	2.74	0.38	มาก	2
3. ด้านอรรถัญญาตา	2.73	0.37	มาก	4
4. ด้านมัตตัญญาตา	2.68	0.39	มาก	7
5. ด้านกาลัญญาตา	2.70	0.40	มาก	6
6. ด้านปริสัญญญาตา	2.71	0.41	มาก	5
7. ด้านปุคคลปโรปริญญาตา	2.73	0.36	มาก	3
รวม	2.73	0.30	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อภาวะตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของ พระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.30$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านธัมมัญญาตา ($\bar{X} = 2.81$, $SD = 0.30$) ด้านอรรถัญญาตา ($\bar{X} = 2.74$, $SD = 0.38$) ด้านอัตตัญญาตา ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.37$) ด้านปุคคลปโรปรัญญาตา ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.36$) ด้านปริสัญญาตา ($\bar{X} = 2.71$, $SD = 0.41$) ด้านกาลัญญาตา ($\bar{X} = 2.70$, $SD = 0.40$) ด้านมัตตัญญาตา ($\bar{X} = 2.68$, $SD = 0.39$)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลัก สัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว ด้านธัมมัญญาตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้จักหลักเกณฑ์ และระเบียบการบริหารงาน

ลำดับ	ด้านธัมมัญญาตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จัก หลักการ รู้จักหลักเกณฑ์ และระเบียบการบริหารงาน	ระดับความคิดเห็น			\bar{X}	SD	แปลผล	อันดับ
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจ ในระบบการบริหารงาน	238 (80.40)	53 (17.90)	5 (1.68)	2.79	0.42	มาก	3
2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจ ในกฎระเบียบหรือขั้นตอน การทำงาน	248 (83.78)	33 (11.14)	15 (5.06)	2.82	0.44	มาก	2
3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองต้อง รับผิดชอบ	260 (87.33)	30 (10.13)	6 (2.02)	2.86	0.40	มาก	1
4	พระสังฆาธิการเป็นนักวางแผน และจัดทำนโยบายสอดคล้อง กับการบริหารคณะสงฆ์	206 (69.59)	55 (18.58)	8 (2.70)	2.75	0.49	มาก	4
รวม					2.81	0.31	มาก	

จากตารางที่ 8 พบว่า ความคิดเห็นความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปรีธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว ด้านธัมมัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.81, SD = 0.31$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ เป็นลำดับสูงสุด ($\bar{X} = 2.86, SD = 0.40$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในกฎระเบียบหรือขั้นตอนการทำงาน ($\bar{X} = 2.82, SD = 0.44$) พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในระบบการบริหารงาน ($\bar{X} = 2.79, SD = 0.42$) และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการเป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการบริหารคณะสงฆ์ ($\bar{X} = 2.75, SD = 0.49$)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม

หลักสัปรีธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว ด้านอรรถัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล รู้ความมุ่งหมาย รู้จักเป้าหมายหรือประโยชน์ของงาน

ลำดับ	ด้านอรรถัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล ความมุ่งหมาย รู้จักเป้าหมาย หรือประโยชน์ของงาน	ระดับความคิดเห็น			\bar{X}	SD	แปลผล	อันดับ
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มี จุดมุ่งหมาย หรือมีเป้าหมาย ในการทำงาน	249 (84.12)	43 (14.52)	4 (1.35)	2.76	0.47	มาก	1
2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มี ความอดทน มุ่งมั่นใน การทำงานไม่ว่าจะประสบ ปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ก็ตาม	230 (77.70)	52 (17.56)	14 (4.72)	2.74	0.51	มาก	2
3	พระสังฆาธิการเป็น ผู้ที่ประยุกต์ใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ในการขับเคลื่อน องค์กร	212 (71.62)	62 (20.94)	22 (7.43)	2.72	0.52	มาก	4

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลำดับ	ด้านอัตถิยัตนา คือ ความเป็นผู้รู้จักผลรู้ ความมุ่งหมาย รู้จักเป้าหมาย หรือประโยชน์ของงาน	ระดับความคิดเห็น			\bar{X}	SD	แปล ผล	อันดับ
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
4	พระสังฆาธิการเป็นนักพัฒนา โครงการกิจกรรมบริหารงาน ของคณะสงฆ์	213 (71.95)	51 (17.22)	32 (10.81)	2.73	0.54	มาก	3
	รวม				2.74	0.38	มาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า ความคิดเห็นความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว ด้านอัตถิยัตนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.74$, $SD = 0.38$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีเป้าหมายในการทำงาน เป็นลำดับสูงสุด ($\bar{X} = 2.76$, $SD = 0.47$) รองลงมา คือพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความอดทน มุ่งมั่นในการทำงานไม่ว่าจะประสบปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ก็ตาม ($\bar{X} = 2.74$, $SD = 0.51$) พระสังฆาธิการเป็นนักพัฒนาโครงการกิจกรรมบริหารงานของคณะสงฆ์ ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.54$) และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ประยุกต์ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการขับเคลื่อนองค์กร ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.38$)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม

หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว

อัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักหน้าที่หรือตำแหน่งของตน

ลำดับ	ด้านอัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จัก หน้าที่หรือตำแหน่งของตน	ระดับความคิดเห็น			\bar{X}	SD	แปลผล	อันดับ
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มี วิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	245 (82.77)	42 (14.18)	9 (3.04)	2.80	0.43	มาก	1
2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในทาง การบริหาร	209 (70.60)	71 (23.98)	16 (5.40)	2.72	0.49	มาก	2
3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มี ความรับผิดชอบต่องานสูง	225 (76.01)	45 (15.20)	26 (8.78)	2.69	0.57	มาก	4
4	พระสังฆาธิการเป็นผู้มี ความเสียสละต่อการบริหาร ของพระสงฆ์	250 (84.45)	34 (11.48)	12 (4.05)	2.69	0.56	มาก	3
รวม					2.73	0.37	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่า ความคิดเห็นความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านอัตตัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.74$, $SD = 0.38$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นลำดับสูงสุด ($\bar{X} = 2.80$, $SD = 0.43$) รองลงมา คือพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในทางการบริหาร ($\bar{X} = 2.72$, $SD = 0.49$) พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องานสูง ($\bar{X} = 2.69$, $SD = 0.57$) และลำดับสุดท้าย คือพระสังฆาธิการเป็นผู้มีความเสียสละต่อการบริหารของพระสงฆ์ ($\bar{X} = 2.69$, $SD = 0.37$)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม
หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว
ด้านมัตตัญญุตาคือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี

ลำดับ	ด้านมัตตัญญุตาคือ ความเป็น ผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี	ระดับความคิดเห็น			\bar{X}	SD	แปลผล	อันดับ
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
1	พระสังฆาธิการเป็นผู้กำหนดแผน หรือ นโยบายหรือโครงการ สอดคล้องกับทรัพยากร ทางการบริหารที่มีอยู่	213 (71.95)	59 (19.93)	24 (8.00)	2.69	0.51	มาก	2
2	พระสังฆาธิการเป็นผู้บริหาร งบประมาณให้คุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด	253 (85.47)	32 (10.81)	11 (3.71)	2.64	0.61	มาก	4
3	พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่าง ในการดำเนินชีวิตใน ความพอคิสมฐานะ	207 (69.93)	68 (22.97)	21 (7.09)	2.73	0.53	มาก	1
4	พระสังฆาธิการดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	205 (69.25)	82 (27.70)	9 (3.04)	2.68	0.57	มาก	3
รวม					2.68	0.39	มาก	

จากตารางที่ 11 พบว่า ความคิดเห็นความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7
ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านมัตตัญญุตาคือ โดยรวมอยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X} = 2.68$, $SD = 0.39$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต
ในความพอคิสมฐานะ เป็นลำดับสูงสุด ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.53$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการ
เป็นผู้กำหนดแผนหรือ นโยบายหรือ โครงการสอดคล้องกับทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่
($\bar{X} = 2.69$, $SD = 0.51$) พระสังฆาธิการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 2.68$,
 $SD = 0.51$) และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารงบประมาณให้คุ้มค่า
และเกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = 2.64$, $SD = 0.57$)

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม
หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว
ด้านกาลัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม

ลำดับ	ด้านกาลัญญา คือ ความเป็น ผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม	ระดับความคิดเห็น			\bar{X}	SD	แปล ผล	อันดับ
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
1	พระสังฆาธิการจัดทำนโยบาย หรือโครงการเหมาะสมกับ จังหวัดและเวลา	253 (85.47)	25 (8.44)	18 (6.08)	2.81	0.43	มาก	1
2	พระสังฆาธิการสามารถ จัดลำดับความสำคัญของ ปัญหา ก่อนและหลังได้ดี	228 (97.29)	52 (17.56)	16 (5.40)	2.63	0.59	มาก	4
3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่แก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อ เหตุการณ์และเวลาที่เหมาะสม	253 (85.47)	29 (9.79)	14 (4.72)	2.71	0.54	มาก	2
4	พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่างที่ดี ในการบริหารจัดการเวลาให้ เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด	216 (72.97)	67 (22.63)	13 (4.39)	2.64	0.62	มาก	3
รวม					2.70	0.40	มาก	

จากตารางที่ 12 พบว่า ความคิดเห็นความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว ด้านกาลัญญา โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 2.70$, $SD = 0.40$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการจัดทำนโยบายหรือโครงการเหมาะสมกับ จังหวัดและเวลา เป็นลำดับสูงสุด ($\bar{X} = 2.81$, $SD = 0.43$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่แก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลาที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.71$, $SD = 0.54$) พระสังฆาธิการ เป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด ($\bar{X} = 2.64$, $SD = 0.62$) และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ก่อนและหลังได้ดี ($\bar{X} = 2.63$, $SD = 0.59$)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม

หลักสัปบุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ด้านปริสัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสมกับชุมชน

ลำดับ	ด้านปริสัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัว ให้เหมาะสมกับชุมชน	ระดับความคิดเห็น			\bar{X}	SD	แปล ผล	อันดับ
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
1	พระสังฆาธิการเข้าใจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม	234 (79.05)	45 (15.20)	17 (5.74)	2.81	0.47	มาก	1
2	พระสังฆาธิการมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีกับทุกคนและทุกองค์กร	253 (85.47)	32 (10.81)	11 (3.71)	2.70	0.55	มาก	2
3	พระสังฆาธิการเป็น ผู้ประสานงานที่ดีกับทุกองค์กร และทุกภาคส่วน	201 (67.90)	71 (23.98)	24 (8.10)	2.68	0.61	มาก	3
4	พระสังฆาธิการมีนโยบาย ที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนเสมอ	245 (82.77)	36 (12.16)	15 (5.06)	2.65	0.58	มาก	4
รวม					2.71	0.41	มาก	

จากตารางที่ 13 พบว่า ความคิดเห็นความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปบุริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านปริสัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.70$, $SD = 0.40$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นลำดับสูงสุด ($\bar{X} = 2.81$, $SD = 0.47$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนและทุกองค์กร ($\bar{X} = 2.70$, $SD = 0.55$) พระสังฆาธิการเป็นผู้ประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน ($\bar{X} = 2.68$, $SD = 0.61$) และลำดับสุดท้าย คือพระสังฆาธิการมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเสมอ ($\bar{X} = 2.65$, $SD = 0.58$)

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตาม
หลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเท จังหวัดสระแก้ว
ด้านบุคคลโปปรัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักบุคคลความแตกต่างของบุคคล
และการเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถ

ลำดับ	ด้านบุคคลโปปรัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความแตกต่างของบุคคล และการเลือก ใช้บุคคลให้เหมาะสม กับความสามารถ	ระดับความคิดเห็น			\bar{X}	SD	แปลผล	อันดับ
		มาก	ปานกลาง	น้อย				
1	พระสังฆาธิการมีการจัดวางบุคคล ให้เหมาะสมกับงาน	229 (77.36)	58 (19.59)	9 (3.04)	2.79	0.47	มาก	1
2	พระสังฆาธิการให้โอกาส และสนับสนุนคนที่มีความรู้ ความสามารถให้ดำรงตำแหน่ง ที่เหมาะสม	239 (80.74)	43 (14.50)	14 (4.12)	2.72	0.55	มาก	3
3	พระสังฆาธิการสามารถสื่อสาร และประสานงานกับ ผู้ได้บังคับบัญชาได้ดี	212 (71.62)	62 (20.94)	22 (7.43)	2.75	0.49	มาก	2
4	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เอาใจใส่ และสนับสนุนส่งเสริม ให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ศึกษาอบรม สัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ	231 (78.04)	51 (17.22)	14 (4.72)	2.66	0.58	มาก	4
รวม					2.73	0.36	มาก	

จากตารางที่ 14 พบว่า ความคิดเห็นความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7
ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเท จังหวัดสระแก้ว ด้านบุคคลโปปรัญญตา โดยรวมอยู่
ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.36$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการมีการจัดวางบุคคลให้เหมาะสมกับงาน
เป็นลำดับสูงสุด ($\bar{X} = 2.79$, $SD = 0.47$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการสามารถสื่อสาร
และประสานงานกับผู้ได้บังคับบัญชาได้ดี ($\bar{X} = 2.75$, $SD = 0.55$) พระสังฆาธิการให้โอกาส

และสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม ($\bar{X} = 2.75$, $SD = 0.49$) และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เอาใจใส่และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชา ได้ศึกษาอบรมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ ($\bar{X} = 2.66$, $SD = 0.58$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลัก สัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ โดยจำแนกตามอายุ

อายุ	Mean	SD
อายุ 21-30 ปี	2.77	0.30
อายุ 31-40 ปี	2.71	0.30
อายุ 41 ปีขึ้นไป	2.71	0.29

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ พบว่า อายุ 21-30 ปี เป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 2.77$, $SD = 0.30$) รองลงมาได้แก่อายุ 31-40 ปี ($\bar{X} = 2.71$, $SD = 0.30$) และอันดับสุดท้าย คือ อายุ 41 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 2.71$, $SD = 0.29$)

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.17	2	0.08	0.94	0.39
ภายในกลุ่ม	26.11	293	0.09		
รวม	26.28	295			

* $p \leq 0.05$

จากตารางที่ 16 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.39 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น พระสงฆ์ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ โดยจำแนกตามพรรษา

พรรษา	Mean	SD
1-5 พรรษา	2.72	0.29
6-10 พรรษา	2.78	0.32
11-20 พรรษา	2.72	0.28
21 พรรษาขึ้นไป	2.71	0.30

จากตารางที่ 17 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามพรรษา พบว่า 6-10 พรรษา เป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 2.78$, $SD = 0.32$) รองลงมาได้แก่ 1-5 พรรษา ($\bar{X} = 2.72$, $SD = 0.29$) ถัดจากรองลงมา ได้แก่ 11-20 พรรษา ($\bar{X} = 2.72$, $SD = 0.28$) และอันดับสุดท้าย คือ 21 พรรษาขึ้นไป ($\bar{X} = 2.71$, $SD = 0.30$)

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มพรรษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

พรรษา	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.17	3	0.06	0.65	0.58
ภายในกลุ่ม	26.10	292	0.09		
รวม	26.28	295			

* $p \leq 0.05$

จากตารางที่ 18 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มพรรษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.58 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน

ตารางที่ 19 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ โดยจำแนกตามการศึกษาทางโลก

การศึกษาทางโลก	Mean	SD
ต่ำกว่า ประถมศึกษา	2.80	0.27
ประถมศึกษา	2.73	0.30
มัธยมศึกษา	2.74	0.24
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	2.71	0.30

จากตารางที่ 19 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามการศึกษาทางโลก พบว่า ต่ำกว่าประถมศึกษา เป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 2.80$, $SD = 0.27$) รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษา ($\bar{X} = 2.74$,

SD = 0.24) ถัดจากรองลงมา ได้แก่ ประถมศึกษา ($\bar{X} = 2.73$, SD = 0.30) และอันดับสุดท้าย คือ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ($\bar{X} = 2.71$, SD = 0.30)

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางโลกของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาทางโลก	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.11	3	0.04	0.65	0.58
ภายในกลุ่ม	26.17	292	0.09		
รวม	26.28	295			

* $p \leq 0.05$

จากตารางที่ 20 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางโลกของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.58 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ อรัญประเทศ โดยจำแนกตามการศึกษาทางธรรม

การศึกษาทางธรรม	Mean	SD
นักธรรมชั้นตรี	2.76	0.30
นักธรรมชั้นโท	2.76	0.28
นักธรรมชั้นเอก	2.69	0.30
อื่น ๆ	2.73	0.30

จากตารางที่ 21 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามการศึกษาทางธรรม พบว่า นักรธรรมชั้นตรี เป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 2.76$, $SD = 0.30$) รองลงมาได้แก่ นักรธรรมชั้นโท ($\bar{X} = 2.76$, $SD = 0.28$) ถัดจากรองลงมา ได้แก่ อื่น ๆ ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.30$) และอันดับสุดท้าย คือนักรธรรมชั้นเอก ($\bar{X} = 2.69$, $SD = 0.30$)

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาทางธรรม	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.25	3	0.08	0.95	0.41
ภายในกลุ่ม	26.02	292	0.09		
รวม	26.28	295			

* $p \leq 0.05$

จากตารางที่ 22 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.41 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้วไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของ
พระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทศ โดยจำแนกตามการศึกษาทางเปรียญธรรม

การศึกษาทางเปรียญธรรม	Mean	SD
ประโยค 1-3	2.79	0.33
เปรียญธรรม 7-9	2.85	0.20
อื่น ๆ	2.72	0.30

จากตารางที่ 23 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า เปรียญธรรม 7-9 เป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 2.85$, $SD = 0.20$) รองลงมา ได้แก่ ประโยค 1-3 ($\bar{X} = 2.79$, $SD = 0.20$) และอันดับสุดท้าย คือ อื่น ๆ ($\bar{X} = 2.72$, $SD = 0.30$)

ตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ
ความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางเปรียญธรรม
ของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาทางเปรียญธรรม	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.10	2	0.05	0.55	0.58
ภายในกลุ่ม	26.18	293	0.09		
รวม	26.28	295			

* $p \leq 0.05$

จากตารางที่ 24 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มการศึกษาทางเปรียญธรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.58 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้วไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้วแตกต่างกัน

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ โดยจำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	Mean	SD
รองเจ้าอาวาส	2.33	0.58
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	2.70	0.15
พระลูกวัด	2.73	0.30

จากตารางที่ 25 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม ตำแหน่ง พบว่า พระลูกวัดเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.30$) รองลงมาได้แก่ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ($\bar{X} = 2.70$, $SD = 0.15$) และอันดับสุดท้าย คือ รองเจ้าอาวาส ($\bar{X} = 2.33$, $SD = 0.58$)

ตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตำแหน่ง	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.48	2	0.24	2.73	0.07
ภายในกลุ่ม	25.80	293	0.09		
รวม	26.28	295			

* $p \leq 0.05$

จากตารางที่ 26 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ 0.07 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7

ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้วไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 27 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
1. พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน	-	✓
2. พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน	-	✓
3. พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน	-	✓
4. พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน	-	✓
5. พระสงฆ์การศึกษาทางเปรียญธรรมที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน	-	✓
6. พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน	-	✓

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 พระสังฆาธิการ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำ ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 296 รูป เก็บรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One-way ANOVA ผู้วิจัยได้สรุปอภิปราย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 41 ปีขึ้นไป มีพรรษา 1-5 พรรษา มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับประถมศึกษา และส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิศึกษานักธรรม และไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และเป็นพระลูกวัด

2. ข้อมูลความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลการศึกษาคำความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านธัมมัญญตา ด้านอรรถัญญตา ด้านปุคคลปโรปรัญญตา ด้านอรรถัญญตา ด้านปริสัญญตา ด้านกาลัญญตา และด้านมัตตัญญตา ตามลำดับ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านธัมมัญญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ เป็นลำดับสูงสุด รองลงมา คือพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในกฎระเบียบหรือขั้นตอนการทำงาน พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในระบบการบริหารงาน และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการ

เป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการบริหารคณะสงฆ์

ด้านอรรถัตถุญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีเป้าหมายในการทำงาน เป็นลำดับสูงสุด รองลงมา คือพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความอดทน มุ่งมั่นในการทำงานไม่ว่าจะประสบปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ก็ตาม และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการเป็นนักพัฒนาโครงการกิจกรรมบริหารงานของคณะสงฆ์ และพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ประยุกต์ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการขับเคลื่อนองค์กร

ด้านอรรถัตถุญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นลำดับสูงสุด รองลงมา คือพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในทางการบริหาร พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ต่องานสูง และลำดับสุดท้าย คือพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความเสียสละต่อการบริหารของพระสงฆ์

ด้านมัตตัตถุญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตในความพอดีสมฐานะ เป็นลำดับสูงสุดรองลงมา คือ พระสังฆาธิการเป็นผู้กำหนดแผนหรือ นโยบายหรือ โครงการสอดคล้องกับทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่ พระสังฆาธิการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารงบประมาณให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

ด้านกาลัตถุญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการจัดทำนโยบายหรือ โครงการเหมาะสมกับจังหวะและเวลา เป็นลำดับสูงสุดรองลงมา คือ พระสังฆาธิการ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลาที่เหมาะสม พระสังฆาธิการ เป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด และลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ก่อนและหลังได้ดี

ด้านปริสัทถุญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการเข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นลำดับสูงสุด รองลงมา คือ พระสังฆาธิการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนและทุกองค์กร พระสังฆาธิการเป็นผู้ประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วนและลำดับสุดท้าย คือ พระสังฆาธิการมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเสมอ

ด้านบุคลคลปรปริญญตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสังฆาธิการมีการจัดวางบุคคลให้เหมาะสมกับงาน เป็นลำดับสูงสุดรองลงมา คือ พระสังฆาธิการสามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้ได้บังคับบัญชาได้ดีพระสังฆาธิการให้โอกาส และสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม และลำดับสุดท้าย คือ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เอาใจใส่และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ศึกษาอบรมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางปริยัติธรรม และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปติสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะตามหลักสัปติสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านธัมมัญญาตา ด้านอรรถัญญาตา ด้านปุคคลปโรปรัญญาตา ด้านอรรถัญญาตา ด้านปริสัจญาตา ด้านกาลัญญาตา และด้านมัตตัญญาตา ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาสามารถ จิตสทุโข (กล้าดี), (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านอรรถัญญาตาอยู่ในระดับมาก และด้านอื่น ๆ ก็อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระชนด นาคพิพัฒน์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านปกครองอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการศึกษาของอรนุช โขพิมพ์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปติสธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปติสธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายด้านพบว่า

ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านอัตถิยัญตา ด้านปริสัญญัญตา ด้านกาลัญญตา ด้านปุคคัลปโรปริญญตา ด้านมัตตัญญตา ด้านธัมมัญญตา และด้านอัตตัญญตา แต่ขัดแย้งกับผลการวิจัยของพระมหามณเฑียร วรชฌโม (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักการทางทฤษฎีภาวะผู้นำสี่ประการ 7 เป็นหลักซึ่งทางศาสนาพุทธได้ใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารจัดการที่ทางพระสังฆาธิการนำมาใช้ในการบริหารจัดการและดูแลพระภิกษุสงฆ์ และนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาเน้นให้พระสังฆาธิการนำหลักสำคัญทางศาสนาใช้ในการบริหารเป็นหลัก ดังนั้นจึงส่งผลให้ความคิดเห็นของภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางปริยัติธรรม และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ประการ 7 ของพระสังฆาธิการไม่แตกต่างกัน

2.1 พระภิกษุที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ประการ 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เนื่องจากระดับอายุของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลกระทบต่อกรอบแบบสอบถาม สืบเนื่องมาจากประสบการณ์ในการทำ ความเข้าใจบทบาทหรือวิธีการบริหารกิจการคณะสงฆ์รวมถึงการเข้าถึงพระเถระ จึงมองภาพ การบริหารไม่/ออก รวมไปถึงภาวะผู้นำเป็นอย่างไร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามณเฑียร วรชฌโม (ซ้ายเกลี้ยง) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์จังหวัดพังงา” จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ในภาพรวมไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสามารถ จิตสทุโธ (กล้าดี) (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า พระภิกษุที่มี อายุ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษา แผนกบาลี และวุฒิการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นพระภิกษุต่อภาวะผู้นำของ พระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน

2.2 พระภิกษุที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสี่ประการ 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วโดยรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก พระสงฆ์ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา มีความรู้ไม่แตกต่างกัน มีประสบการณ์แตกต่างกัน จึงทำ ให้พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสี่ประการ 7 ของพระสังฆาธิการ

ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาสามารถ ฐิตสทุโธ (กล้าดี) (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น พระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัย พบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และขัดแย้งกับ งานวิจัยของ พระมหามณเฑียร วรธมฺโม (ซ้ายเกลี้ยง) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของ พระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา” จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการ ที่มีพรรษาต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาพรวมแตกต่างกัน

2.3 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำ ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากวุฒิการศึกษาสามัญของพระสงฆ์ที่ให้การตอบแบบสอบถาม มีวุฒิ การศึกษาทางโลกต่ำกว่าประถมศึกษา ดังนั้นพระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกที่แตกต่างกัน มีความหลากหลายของสาขาวิชาที่ได้ศึกษาแล้วเรียน มีความถนัดในวิชาที่เรียน จึงทำให้มีความ คิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามณเฑียร วรธมฺโม (ซ้ายเกลี้ยง) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา” จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีบทบาทการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ในภาพรวมไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสามารถ ฐิตสทุโธ (กล้าดี) (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษา แผนกบาลี และวุฒิการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของ พระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน

2.4 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความมีความเห็นต่อภาวะผู้นำ ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากวุฒิการศึกษาของพระสงฆ์ที่ให้การตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษา ทางธรรม เพราะเป็นพระสงฆ์เป็นผู้ครองตนอยู่ในสมณะเพศมีศีล 227 ข้อ จึงมีพื้นฐาน ในการดำรงชีวิต และมีมุมมองของชีวิตสมณะเพศไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ทัศนคติต่อการมอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหามณเฑียร วรธมฺโม (ซ้ายเกลี้ยง) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา” จากผลการวิจัย

พบว่าพระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาพรวมไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสามารถ จิตสทุโข (กล้าดี) (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และวุฒิการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นพระภิกษุต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน

2.5 พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากวุฒิการศึกษาของพระสงฆ์ที่ให้การตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม เพราะเป็นพระสงฆ์เป็นผู้มีการศึกษาทางเปรียญธรรม จึงทำให้ทัศนคติต่อการมองไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหามณเฑียร วรธมฺโม (ชัยเกลี้ยง) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา” จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในภาพรวมไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสามารถ จิตสทุโข (กล้าดี) (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และวุฒิการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน

2.6 พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการไม่แตกต่างกัน เนื่องจากพระสงฆ์ที่ทำการตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด คิด จึงทำให้รู้ว่าผู้ที่ไม่เคยผ่านการปกครองคนหรือมีหน้าที่ที่จะต้องใช้สติปัญญาในการทำงาน รวมทั้งรับผิดชอบในหน้าที่ของผู้นำ จึงทำให้ความคิดแตกต่างออกไปจากผู้ที่มิหน้าที่เป็นผู้นำ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า 3 อันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านปรีชาญาณ (ความเป็นผู้รู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสมกับชุมชน) ด้านกาลัญญา (ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม) และด้านมัตตัญญา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี) ตามลำดับ ผู้วิจัย

จึงขอเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรีบบำรุงและสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนา ศักยภาพทางด้านภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการโดยมุ่งเน้นในด้านปรัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จัก เข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสมกับชุมชน) ด้านกาลัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักเวลา อันเหมาะสม) และด้านมัตตัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี) เป็นต้น
2. จากผลการศึกษา ด้านมัตตัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี) เป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้น พระสังฆาธิการควรเน้นการปรับปรุงและพัฒนาในเรื่องงบประมาณ ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อวัดและชุมชน
3. จากผลการศึกษาพบว่า ด้านกาลัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม) อยู่ใน 3 อันดับสุดท้าย ดังนั้น พระสังฆาธิการควรเน้นการปรับปรุงและพัฒนาในเรื่องการจัดวางแผนงาน การพิจารณา ความสำคัญของปัญหา ก่อนและหลังอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
4. จากผลการศึกษาพบว่าด้านปรัญญูตา (ความเป็นผู้รู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัว ให้เหมาะสมกับชุมชน) อยู่ใน 3 อันดับสุดท้าย ดังนั้น พระสังฆาธิการควรเน้นการปรับปรุง และพัฒนาในเรื่องนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเสมอ โดยเน้นการใช้ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการนำภาวะตามหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในองค์กรอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการจากกลุ่ม ตัวอย่างอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพิ่มเติมเพื่อให้การวิจัย ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม

บรรณานุกรม

- กวี วงศ์พุ่ม. (2536). *ภาวะผู้นำ* (ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์เสริมวิชาชีพบัญชี.
กิตติยัค คานนท์. (2543). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: เปลวอักษร.
กิติมา ปรีดีดิถก. (2529). *การบริหารและเทคนิคการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ:
อัยราพิพัฒน์.
จ. เปรีชญ. (2522). *ประเพณีและพิธีมงคลของไทย*. กรุงเทพฯ: อำนวยสาส์น.
จำลอง เงินดี. (2534). *เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
จิรพรรณ กาจนะจิตรา. (2525). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
เจ้าอธิการอิสระ วิสารโท. (2552). *ภาวะผู้นำของพระอุปัชฌาย์ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท*
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
ฉลอง มาปรีดา. (2537). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้งติ้งเฮ้า.
เดโช สวานานนท์. (2525). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
ถวิล ธาราโกษณ์. (2552). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
ธีรยุทธ อุทธา. (2546). *ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่ง*
ผู้บริหารโรงเรียนตามเกณฑ์คุณภาพในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
นงลักษณ์ สิทธิวัฒนพันธ์. (2544). *พัฒนาบุคลากรผู้นำและนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สุภาพ.
นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2534). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
น้อย สุปิงคลัด. (2537). *ภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
บุญเรียง ขจรศิลป์. (2534). *วิธีวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พิษณุพรินติ้ง.
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2532). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล
พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภัททปญโญ). (2555). *ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอ*
กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูสังฆรักษ์ พรพรหมอภิญา โน. (2554). *ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระครูพิศาล
ประธานาถ*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ ณรงค์ฤทธิ์ ฐานวโรตตะนะวัน. (2554). *ภาวะผู้นำของพระราชธรรมโสภณ
(เจ้าปี จนฺทรมุโม) เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี วรวิทย์ คงคปญโญ. (2540). *เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์
และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชนดล นาคพิพัฒน์. (2551). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์*.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2549) *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. (2544). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. (2545). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม
(พิมพ์ครั้งที่ 12)*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *นิติศาสตร์แนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ:
พิมพ์สวาย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). *ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ*.
กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระมหานพพล กนตสีโล. (2554). *ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัด
สมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหามณเฑียร วรธมฺโม (ซ้ายเกลี้ยง). (2552). *บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์จังหวัดพังงา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหารุ่งโรจน์ ฆมฺมกุเมธี. (2551). *การศึกษาวิเคราะห์หลักภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท*.
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระมหาสามารถ ฐิตสทุโธ (กล้าดี). (2556). *ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง
 นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอาคม ปญฺชโร บุญยัง. (2546). *ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนต่อการพัฒนาวัด
 เป็นศูนย์กลางชุมชนกรณีศึกษาวัดธรรมยุตในเขตจังหวัดพัทลุง*. วิทยานิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตศึกษา,
 สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- พระสามารถ อานนุโท. (2553). *ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม*. วิทยานิพนธ์
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พินัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล. (2556). *ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามหลัก
 สังกหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ เกรือแก้ว. (2538). *ลักษณะสังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ภิญโญ สาธร. (2526). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมสังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค
 พับลิเคชั่น.
- วาสนา สุขประเสริฐ. (2547). *ภาวะผู้นำของบริหารสตรี โรงเรียนปทุมศึกษา สังกัดสำนักงาน
 การประถมศึกษาจังหวัดยโสธร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
 สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2534). *ทฤษฎีและเทคนิคปฏิบัติสำหรับยอดหัวหน้างาน*. กรุงเทพฯ:
 เม็ดทรายพรีนเตอร์.
- วุฒิชัย จำนง. (2523). *พฤติกรรมกรรมการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สถิต วงศ์สวรรค์. (2529). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์นวังบูรพา.

- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. (2544). *วิสัยทัศน์ขุนคลัง* (ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2526). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2546). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมพงษ์ สิหะพล. (2547). ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร. *วารสารราชพฤกษ์*, 3(47), 2.
- สมพงษ์ สิหะพล. (2557). *ผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร*. นครราชสีมา:
สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. (2547). *การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการ
ประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภออุบลราชธานี. (2559). *บัญชีสำรวจวัดและพระภิกษุ-สามเณร*. สระแก้ว:
สำนักงานเจ้าคณะอำเภออุบลราชธานี.
- ลีปนันท เกตุทัต. (2551). *วิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติได้ผลจริง* ใน ผู้นำ. สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และ
สุทธิลักษณ์ สติตะสิริ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: มติชน
- สุชา จันทร์เอม. (2520). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2557). *ภาวะผู้นำทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท วรรณ เอ็ดดูเคชั่น
- สุพาณี สฤญ์วานิช. (2549). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรศักดิ์ ม่วงทอง. (2543). *พุทธธรรมกับภาวะผู้นำพึงประสงค์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิน สุขสมกิจ. (2527). *พุทธปรัชญากับการสร้างเสริมภาวะผู้นำ: กรณีศึกษากำนันผู้ใหญ่บ้าน
จังหวัดกาญจนบุรี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- เสนาะ ดิยาว์. (2554). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไสว บุญขวัญ. (2551). *ภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดาตลี จังหวัด
นครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,
คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- อรนุช โขพิมพ์. (2556). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2536). *การบริหารทักษะและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองการพิมพ์
- Cattell R.B. (1951). *Human relations*. New York: Free Press.

- Earl, J. F. (1976). *An introduction to political theory*. New York: Harper & Row.
- Elgie, R. (1984). *Political leadership in liberal democracies*. New York: Palgrave.
- Oskamp, S. (1977). *Attitudes and opinions*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Remmer, H. H. (1954). *Introduction to opinion and attitude*. New York: Harper & Brothers.
- Robert, T., Fred. K. & Irving, R. (1961). *Leadership and organization*. New York: McGraw-Hill.
- Webster's. (1968). *Country dictionary*. New York: World Publishing Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7

พระสังฆาธิการ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นข้อคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วจำแนกตาม อายุ พรรษา การศึกษาทางโลก การศึกษาทางธรรม และตำแหน่งตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
2. คำตอบทุกคำตอบ ข้อมูลทุกอย่างในแบบสอบถามนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าจะถือว่าเป็นความลับ
3. กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ ตามความเป็นจริงเพื่อความถูกต้องของผลการศึกษา
4. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
5. ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

พระครูวิมลภากร ถาวรพา

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกรอกแบบสอบถามและใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

1. อายุปี (เต็มปี)

() ต่ำกว่า 20 ปี

() อายุ 21 – 30 ปี

() 31 – 40 ปี

() อายุ 41 ปีขึ้นไป

2. พรรษา.....พรรษา

() 1-5 พรรษา

() 6-10 พรรษา

() 11-20 พรรษา

() 21 พรรษาขึ้นไป

3. การศึกษาทางโลก

() ต่ำกว่าประถมศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษา

() ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. วุฒิกการศึกษาทางธรรม

() นักธรรมชั้นตรี

() นักธรรมชั้นโท

() นักธรรมชั้นเอก

() อื่น ๆ

5. วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม

() ประโยค 1-3

() เปรียญธรรม 4-6

() เปรียญธรรม 7-9

() อื่น ๆ

6. ตำแหน่ง

() รองเจ้าอาวาส

() ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

() พระลูกวัด

() อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7
ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอรัฐประเทส จังหวัดสระแก้ว

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7	ระดับความคิดเห็น		
		มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)
1. สัมมัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้จักหลักเกณฑ์และระเบียบ การบริหารงาน				
1.1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในระบบการบริหารงาน			
1.2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในกฎระเบียบหรือ ขั้นตอนการทำงาน			
1.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนเอง ต้องรับผิดชอบ			
1.4	พระสังฆาธิการเป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบาย สอดคล้องกับการบริหารคณะสงฆ์			
2. อัธยัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล รู้ความมุ่งหมาย รู้จักเป้าหมายหรือประโยชน์ของงาน				
2.1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีเป้าหมาย ในการทำงาน			
2.2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความอดทน มุ่งมั่นในการ ทำงาน ไม่ว่าจะประสบปัญหาหรืออุปสรรคใดๆก็ตาม			
2.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ประยุกต์ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการขับเคลื่อนองค์กร			
2.4	พระสังฆาธิการเป็นนักพัฒนาโครงการกิจกรรม บริหารงานของคณะสงฆ์			

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริธรรม 7	ระดับความคิดเห็น		
		มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)
3. อัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักหน้าที่หรือตำแหน่งของตน				
3.1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
3.2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในทางการบริหาร			
3.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องานสูง			
3.4	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความเสียสละต่อการบริหารของพระสงฆ์			
4. มัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี				
4.1	พระสังฆาธิการเป็นผู้กำหนดแผนหรือนโยบายหรือโครงการสอดคล้องกับทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่			
4.2	พระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารงบประมาณให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด			
4.3	พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตในความพอดีสมฐานะ			
4.4	พระสังฆาธิการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
5. กาลัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม				
5.1	พระสังฆาธิการจัดทำนโยบายหรือโครงการเหมาะสมกับจังหวะและเวลา			
5.2	พระสังฆาธิการสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ก่อนและหลังได้ดี			
5.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลาที่เหมาะสม			
5.4	พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด			

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7	ระดับความคิดเห็น		
		มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)
6. ปรีชาญาณ คือ ความเป็นผู้รู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสมกับชุมชน				
6.1	พระสังฆาธิการเข้าใจขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม			
6.2	พระสังฆาธิการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนและทุกองค์กร			
6.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน			
6.4	พระสังฆาธิการมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเสมอ			
7. ปุคคลปิโรปรีชาญาณ คือ ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความแตกต่างของบุคคลและการเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถ				
7.1	พระสังฆาธิการมีการจัดวางบุคคลให้เหมาะสมกับงาน			
7.2	พระสังฆาธิการให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม			
7.3	พระสังฆาธิการสามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้ได้บังคับบัญชาได้ดี			
7.4	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เอาใจใส่และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ศึกษาอบรมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ			

ภาคผนวก ข

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องกันระหว่างข้อความแต่ละข้อกับจุดประสงค์

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์

(Index of item objective congruence หรือ IOC)

แบบสอบถาม ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริศธรรม 7 ของพระสังฆาธิการ

ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริศธรรม 7	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. ทัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้จักหลักเกณฑ์และระเบียบการบริหารงาน						
1.1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในระบบการบริหารงาน	1	1	1	1	ใช้ได้
1.2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในกฎระเบียบหรือขั้นตอนการทำงาน	1	1	1	1	ใช้ได้
1.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ	1	1	1	1	ใช้ได้
1.4	พระสังฆาธิการเป็นนักวางแผนและจัดทำนโยบายสอดคล้องกับการบริหารคณะสงฆ์	1	1	1	1	ใช้ได้
2. อัถถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักผล รู้ความมุ่งหมาย รู้จักเป้าหมายหรือประโยชน์ของงาน						
2.1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีเป้าหมายในการทำงาน	1	1	1	1	ใช้ได้
2.2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความอดทน มุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ว่าจะประสบปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ก็ตาม	1	1	1	1	ใช้ได้
2.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่ประยุกต์ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการขับเคลื่อนองค์กร	1	1	1	1	ใช้ได้
2.4	พระสังฆาธิการเป็นนักพัฒนาโครงการกิจกรรมบริหารงานของคณะสงฆ์	1	1	1	1	ใช้ได้

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3. อัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักหน้าที่หรือตำแหน่งของตน						
3.1	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	1	1	1	1	ใช้ได้
3.2	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในทางการบริหาร	1	1	1	1	ใช้ได้
3.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อ งานสูง	1	1	1	1	ใช้ได้
3.4	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความเสียสละต่อการ บริหารของพระสงฆ์	1	1	1	1	ใช้ได้
4. มัตตัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักความพอเพียง พอดี						
4.1	พระสังฆาธิการเป็นผู้กำหนดแผนหรือ นโยบายหรือโครงการสอดคล้องกับทรัพยากร ทางการบริหารที่มีอยู่	1	1	1	1	ใช้ได้
4.2	พระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารงบประมาณให้ คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	1	1	1	1	ใช้ได้
4.3	พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต ในความพอดีสมฐานะ	1	1	1	1	ใช้ได้
4.4	พระสังฆาธิการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	1	1	1	1	ใช้ได้
5. กาลัญญา คือ ความเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม						
5.1	พระสังฆาธิการจัดทำนโยบายหรือโครงการ เหมาะสมกับจังหวะและเวลา	1	1	1	1	ใช้ได้
5.2	พระสังฆาธิการสามารถจัดลำดับความสำคัญ ของปัญหา ก่อนและหลัง ได้ดี	1	1	1	1	ใช้ได้
5.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลาที่เหมาะสม	1	1	1	1	ใช้ได้

ข้อ	ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม 7	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
5.4	พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์กับองค์กรสูงสุด	1	1	1	1	ใช้ได้
6. ปรีชาญาณ คือ ความเป็นผู้รู้จักเข้าหาชุมชน และการวางตัวให้เหมาะสมกับชุมชน						
6.1	พระสังฆาธิการเข้าใจจนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม	1	1	1	1	ใช้ได้
6.2	พระสังฆาธิการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน และทุกองค์กร	1	1	1	1	ใช้ได้
6.3	พระสังฆาธิการเป็นผู้ประสานงานที่ดีกับทุกองค์กร และทุกภาคส่วน	1	1	1	1	ใช้ได้
6.4	พระสังฆาธิการมีนโยบายที่จะยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเสมอ	1	1	1	1	ใช้ได้
7. บุคคลปรีชาญาณ คือ ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความแตกต่างของบุคคลและการเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถ						
7.1	พระสังฆาธิการมีการจัดวางบุคคลให้เหมาะสมกับงาน	1	1	1	1	ใช้ได้
7.2	พระสังฆาธิการให้โอกาสและสนับสนุนคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม	1	1	1	1	ใช้ได้
7.3	พระสังฆาธิการสามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้ได้บังคับบัญชาได้ดี	1	1	1	1	ใช้ได้
7.4	พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่เอาใจใส่และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ศึกษาอบรม สัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ	1	1	1	1	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม

วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case processing summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
Total		30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability statistics

Cronbach's alpha	N of items
.917	28

Item-total statistics

	Scale mean if item deleted	Scale variance if item deleted	Corrected item- total correlation	Cronbach's alpha if item deleted
a1	73.1333	68.257	.338	.917
a2	73.2333	66.116	.487	.915
a3	73.0667	66.961	.515	.915
a4	73.1000	70.783	-.066	.921
b1	73.1667	68.626	.256	.918
b2	73.2000	65.821	.543	.914
b3	73.2333	66.875	.346	.917
b4	73.2333	64.392	.618	.913
c1	73.2333	66.185	.564	.914
c2	73.2000	66.234	.585	.914
c3	73.2667	64.961	.541	.914

	Scale mean if item deleted	Scale variance if item deleted	Corrected item- total correlation	Cronbach's alpha if item deleted
c4	73.4000	61.834	.770	.909
d1	73.2667	67.857	.318	.917
d2	73.3333	64.782	.606	.913
d3	73.2333	65.426	.572	.913
d4	73.4000	65.766	.429	.916
e1	73.2000	68.166	.305	.917
e2	73.4333	62.461	.705	.911
e3	73.2333	64.185	.578	.913
e4	73.5333	59.292	.793	.909
f1	73.1333	66.878	.564	.914
f2	73.3000	65.528	.530	.914
f3	73.3333	64.299	.663	.912
f4	73.3667	64.723	.604	.913
g1	73.1333	66.878	.454	.915
g2	73.1333	67.154	.417	.916
g3	73.3000	63.803	.734	.911
g4	73.3000	67.321	.284	.918